RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1884. Första Kammaren. N:o 23.

Söndagen den 30 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. $^1/_2$3 e. m.

Anmäldes och bordlades Stats-Utskottets memorial N:o 38, med förslag till voteringsproposition med anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande de Kongl. teatrarne.

Efter föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, N:o 137, med delgifning af nämnda Kammares beslut beträffande dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 17, i anledning af Första Kammarens beslut rörande de enskilda högre skolorna för qvinlig ungdom, blef protokollsutdraget, på hemställan af Grefve *Sparre*, lagdt på bordet.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Konstitutions-Utskottets under gårdagen bordlagda utlåtande N:o 5, i anledning af väckt motion om ändring i § 52 Regeringsformen samt § 33 Riksdagsordningen.

Föredrogs och lades till handlingarne Konstitutions-Utskottets sistlidne dag bordlagda memorial N:o 6, i anledning af återremiss å Utskottets utlåtande N:o 2 angående väckt motion om ändring af 59 § § Riksdagsordningen.

Protokollsutdrag härom justerades.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att Stats-Utskottets memorial N:o 38 skulle uppföras främst och Konstitutions-

Utskottets utlåtande N:o 5 sättas sist bland utskottsbetänkandena å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Måndagen den 31 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmäldes och bordlades Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 4, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förändringar i vissa för den inrikes posttrafiken gällande portosatser; samt

Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förnyad grufvestadga; och

N:o 38, i anledning af väckt motion om aflåtande af skrifvelse till Konungen angående ändring i sättet för fullgörande af den arbetsskyldighet, som åligger egare af stenkolsgrufva.

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets under gårdagen bordlagda memorial N:o 38, med förslag till voteringsproposition med anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande de Kongl. teatrarne.

1 punkten.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

2 punkten.

Lades till handlingarne.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Bevillnings-Utskottets den 26 och 28 i denna månad bordlagda betänkande N:o 3, angående vilkoren för försäljning af bränvin.

1 punkten.

Bränvinsutskänkning vid helsobrunn, badort m. m.

Friherre af Ugglas: Jag instämmer fullkomligt med bevillnings-Utskottet i det slut, hvartill Utskottet kommit, och tror, att att det icke vore lämpligt att sätta sig emot det förbud, Utskottet föreslagit mot tillfälliga utskänkningsrättigheter. Men jag tror deremot icke, att Utskottets redaktion är fullt tillfredsställande, och jag ber att i det afseendet få framställa några anmärkningar, som kanske kunna blifva nöjaktigt besvarade, men eljest torde böra föranleda en redaktionsförändring. Utskottet har icke gjort något annat än nedflyttat de första orden i den nuvarande lagen: »vid läger eller der trupp eljest är för flere dagar sammandragen», längre ned i samma moment på det sätt, att de nu beteckna ett undantag från den allmänna regeln i momentet. Men derigenom har uppkommit en liten oegentlighet. För närvarande är det förbjudet att meddela tillfällig utskänkningsrättighet annat än för flere dagar, men enligt Utskottets förslag skulle det blifva tillåtet att meddela sådan rättighet, der trupp är samlad endast för en dag, och det hör icke till undantagen att sådant kan ega rum, åtminstone här i Stockholm. Jag kan icke finna något skäl, hvarföre, när man, såsom ock enligt min åsigt bör ske, vill förbjuda utskänkning der trupp är samlad flere dagar, man skulle tillåta sådan, der trupp är sammandragen endast en dag. Jag tror således att orden: »för flere dagar» kunde utgå och att det kunde vara nog att säga: »der trupp är sammandragen». Men vidare tror jag äfven, att detta uttryck: »der trupp är sammandragen» är något för obestämdt. Meningen är väl hufvudsakligen att förhindra utskänkningsrättigheters meddelande å mötesplatsen, på det icke missbruk kunna ega rum af den mängd menniskor som vanligen der samlas. Men, såsom här nu står, kunde det inträffa att, om händelsevis en trupp blefve sammandragen i stad eller annan ort, så skulle det vara förbjudet att i hela denna stad eller ort under den tid, mötet varar, få meddela utskänkningsrättighet. Detta har dock troligen icke varit Utskottets mening, utan *den* har blott varit att förbjuda all utskänkning å mötesplatsen. Jag tror, att detta skulle bäst kunna uttryckas genom att säga: »dock icke vid läger eller på mötesplats under den tid, trupp der är sammandragen.» Derigenom tror jag att Utskottets verkliga mening komme fram. Jag vill dock icke yrka bifall till någon redaktionsförändring så här på stående fot; det kan fordras någon beredning och öfverläggning, äfven om herrarne skulle finna mina anmärkningar befogade. För att erhålla full tydlighet i denna punkt anhåller jag emellertid om återremiss.

Bränvinsutskänkning vid helsobrunn, badort m. m. Forts.)

Herr Bennich: Den föreslagna nya redaktionen innefattar endast i form den förändring att samma ord, hvarmed momentet nu börjar, blifvit flyttade längre ned i samma moment. Att dessa ord, der de nu stå, gifvit anledning till något missförstånd, har jag icke erfarit och kan icke föreställa mig att deras omflyttning från undantaget till regeln skulle gifva anledning till förändrad uppfattning af hvad med uttrycket förstås. Ur den synpunkten finner jag mig således sakna skäl att biträda förslaget om återremiss eller ändring af redaktionen. Om några anmärkningar i sak skulle framställas, torde jag åter få begära ordet.

Friherre af Ugglas: Den siste ärade talaren nämnde att orden: »för flere dagar» finnas i nu gällande lag. Men såsom de der förekomma innefatta de en rättighet, då de åter efter den af Utskottet vidtagna omflyttningen innebära ett undantag och genom denna omkastning få de en förändrad betydelse. Jag betviflar, att det kan förnekas, att det för närvarande är förbjudet att meddela utskänkningsrättighet för en dag. Såsom orden stå i Utskottets förslag, gäller deremot undantaget endast för flere dagar, men icke för en dag, det är obestridligt. Hela saken vore, som sagdt, hjelpt genom att taga bort orden: »flere dagar» och säga: »der trupp är sammandragen».

Hvad min andra anmärkning beträffar, har Utskottets ordförande icke besvarat densamma. Jag tror att det kunde vara ett förtydligande af Utskottets mening, att utsätta platsen, der utskänkningsrättigheter icke skulle få meddelas, så att förbudet icke kunde gälla en komplex, hvars storlek man icke kan på förhand bedöma. För min del tror jag visserligen, att jag ändå skall kunna rätt tillämpa denna lag, men jag tror också att det ligger en bestämd oegentlighet i det begagnade uttryckssättet.

Grefve Lagerberg: Hvad beträffar de ifrågavarande ordalagen, ber jag att få förena mig med Friherre af Ugglas. Jag tror, att han har rätt uti sin anmärkning. Hvad åter angår sjelfva saken, vill jag nämna, att när den vid förra riksdagen var före, gjorde jag icke något yrkande, emedan jag ansåg att en stämning i denna rigtning gick genom både representationen och nationen. Jag vill icke heller nu göra något yrkande, men vill blott säga, att jag anser lagen vara välmenande, men opraktisk.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framstälda yrkandena propositioner, först å bifall till Utskottets förevarande hemställan och sedan derpå att ifrågavarande punkt skulle till Utskottet återförvisas, och förklarades den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

2 punkten.

Angående fördelningen i bränvinsförsäljningsmedlen.

Friherre Barnekow: Jag tror, att äfven i denna punkt en liten oegentlighet vid uppsättningen insmugit sig, och jag skall be att få tillkännagifva den. Der står: »Utaf de afgifter, som enligt denna förordning inflyta för minuthandel med eller utskänkning af bränvin i stad, äfvensom af den nettovinst på rörelsen, som bolag i stad enligt § 18 skall afstå, behålle staden den ena hälften. Af återstoden, äfvensom af de afgifter, som från socknar å landet ingå, behålle hvarje län för sig ena hälften. Den andra hälften insändes till Statskontoret.» Här är punkt. Men det är icke nog dermed, de följande orden borde också börja ett nytt stycke. Nu stå de emellertid i samma stycke, dessa ord nemligen: »Stockholms stad behåller tre fjerdedelar och aflemnar den återstående fjerdedelen till Statskontoret». Derigenom att de icke blifvit afskilda i ett nytt stycke, skulle man möjligen kunna draga i betänkande, huruvida Stockholms stad skall behålla tre fjerdedelar af hela beloppet eller af den ena hälften. Hvad som var Utskottets mening här vid lag, det synes tydligt af alternativet litt. D. Der visar det sig att Stockholms stad skall hafva först hälften och sedan hälften af den andra hälften. För att tydliggöra detta, skulle de nämnda orden om Stockholms stad antingen afskiljas i ett särskildt stycke, eller ock hemställer jag, om man icke skulle kunna taga precis samma rubrik som i litt. D., hvilken rubrik jag ber att få uppläsa. Der heter: »Hvarje stad behåller hälften af der influtna försäljnings- och vinstmedel. Af andra hälften, äfvensom af alla försäljningsafgifterna å landet, behålla Stockholms stad och hvarje län för sig ena hälften och den andra hälften ingår till Statskontoret, som fördelar denna hälft på Stockholms stad och länen efter deras folkmängd». För öfrigt är det lika med Utskottets betänkande. Om det behöfves, skall jag be att få hemställa till mina kamrater i Utskottet från denna Kammare, om denna min uppfattning icke är rigtig. Jag anhåller om proposition å den af mig föreslagna redaktionsförändringen.

Herr Dahl: Jag får först instämma i hvad den föregående talaren haft att anmärka i formelt afseende, men jag vill på samma gång, då jag antecknat mig som reservant, begagna tillfället att yttra mig öfver punktens innehåll i allmänhet.

Vid frågans behandling i Utskottet sökte jag göra gällande den mening, som i min reservation blifvit uttalad, nemligen att det skulle vara lämpligast att icke för närvarande vidtaga någon ändring i den gällande bränvinslagen, i synnerhet icke någon så genomgripande ändring, som motionären föreslagit. Ganska bestämda anledningar synas mig förefinnas, att inom kort från regeringen förvänta ett fullständigt förslag till ny bränvinslag, och det har då synts mig klokast att icke genom partiella förändringar, hvilka visserligen från åtskilliga håll ifrigt påyrkas, men också bestämdt tillbakavisas från andra håll inom

Angående fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen. (Forts.)

riksdagen, öka de betydliga svårigheter, som redan finnas för denna lags utarbetande. Motionären säger i sin motion, att han haft för afsigt att endast söka åstadkomma »i någon mån» en ändring af de största orättvisorna i vår nuvarande bränvinsförsäljningslag, och han är säkerligen, både i sin egen och i sina meningsfränders föreställning mycket blygsam, då han tolkar uttrycket »i någon mån» så liberalt, att han tills vidare endast vill fråntaga städerna den ena hälften af deras nuvarande andel i bränvinsförsäljningsmedlen. För min del finner jag, så väl i fråga om de nu nämnda som om andra städernas inkomster, det vara högst bekymmersamt, att förhållandena synas hafva skapat en antagonism emellan städerna och landsbygden, så skarpt utpreglad och så ihärdig, att den knappast kunde vara större mellan rivaliserande nationer. Hvad särskildt beträffar de så ofantligt stora inkomster, hvilka städerna skola hafva på ett så högst orättvist sätt tillskansat sig af bränvinsförsäljningen, så är det väl alldeles klart, att lagstiftningen för denna gren af handelsrörelse, sådan den efter hand utbildat sig, icke blifvit dikterad af städerna. Det bör vara tydligt, att det var ur synpunkten af allmänt bästa, som man ansåg rätt och klokt att åt städerna medgifva så stor andel af bränvinsmedlen att de just derigenom skulle känna sig manade att i nykterhetens och sedlighetens intresse göra allt hvad göras kunde för att både förebygga rusdryckernas missbruk och undanrödja de samhällsförderfliga verkningarne deraf. Så länge bränvinsrörelsen var i enskildes händer, var detta knappast möjligt, lika litet som någon kunde med säkerhet beräkna, huru stor behållning rörelsens idkare deraf hemtade. Det var först sedan bolagsinstitutionen börjat mera allmänt i städerna genomföras, som det lät sig göra, att dels genom minskning af försäljningsställenas antal, dels genom ordnande af bättre inrättade försäljningslokaler, dels genom aflönande af pålitliga försäljningsföreståndare, äfvensom genom skärpta åtgärder för ordningens öfvervakande lägga kraftiga hinder i vägen för de samhällsförderfliga verkningarne af en omåttlig bränvinsförbrukning. Men på samma gång som bolagsinstitutionens införande sålunda onekligen utöfvat ett välsignelserikt inflytande, på samma gång har det också visat sig, att bränvinsrörelsen, samlad i starka händer och klokt bedrifven, lemnade en rätt afsevärd behållning, som dock af bolagen oegennyttigt ställdes till det allmännas förfogande. Nu kan det visserligen synas som om med den nu gällande grunden för bränvinsmedlens fördelning åtskilliga städer kommit i åtnjutande äfven för egen del af rätt ansenliga summor; men mycket svårt, ja nästan omöjligt torde vara, att med säkerhet beräkna, huru mycket häraf kan få betraktas såsom ren behållning, då man öfverväger hvilka betydliga, direkta så väl som indirekta utgifter och olägenheter vållas städerna just genom denna bränvinsrörelse. Att emellertid den på papperet synliga siffran af den s. k. behållningen hos landsbygdens befolkning väckt lystnad att få dela med städerna den efter allt utseende lättfångna vinsten, det finner jag alls icke underligt vid tanken på de

Angående fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen. (Forts.)

sträfvanden, som just i våra dagar gjorts och göras, att å ena sidan få utjemnade — såsom det heter — bördorna af vissa byggnadsskyldigheter, af skjutsning, af väghållning, af grundskatter, af rustning och rotering o. s. v., och å den andra sidan få från städerna till det allmänna indraga sådana städernas inkomster som t. ex. tolagen. När man emellertid härvid vill ställa sig på rättvisans grund, och det hoppas jag man vill, så kräfvas både helt andra och vida mera omfattande beräkningar, än både motionären sjelf och Utskottet mäktat åstadkomma. Villigt erkänner jag, att Utskottet, efter våra många och tidsödande beräkningar, ändtligen stannat vid att föreslå en mycket billigare fördelningsgrund, än motionären tänkt sig, och således till mindre förfång för städerna; men lika säkert som det är att motionären och hans meningsfränder icke skola finna sig härmed tillfreds, ej ens såsom öfvergångsförslag betraktadt, lika visst är det också, att många flere och sinsemellan skiftande fördelningsgrunder skulle kunna upptänkas och för Riksdagen framläggas, om man såsom utgångspunkt kunde få begagna blott och bart det subjektiva tycket om hvad som lämpligen kan tagas eller icke tagas.

Såsom jag nämnt, är antagligen att inom kort från regeringen förvänta ett fullständigt förslag till ny bränvinsförsäljningslag, med påaktande dervid af allt, hvad både bränvinslagkomitén haft att andraga och jemväl af andra vederbörande uttalats i ämnet. Det synes mig vid sådant förhållande mindre välbetänkt, om nu från Riksdagens sida skulle föregripas med ett partiskt ändringsförslag beträffande en, om jag så får säga, helt liten vrå af detta omfattande lagstiftningsområde. Ty frågan om en annan fördelningsgrund för den från bränvinsförsäljningen härflytande vinsten är tydligen att betrakta såsom en sekundär och underordnad fråga, då den beror i så väsentlig mån af de restriktiva lagstadganden, som säkerligen komma att göras för ett klokt ordnande af försäljningen både i stad och på landsbygden. Jag skulle hafva kunnat fatta och äfven finna i viss mån berättigadt ett särskiljande af vinsten på utminuteringen från vinsten på utskänkningen, och ett förslag om annan grund för den förras fördelning, men ett så genomgripande förslag, som här blifvit framställdt, anser jag från Riksdagens sida det vara klokast att tills vidare undanskjuta. Jag yrkar alltså bifall till min reservation och afslag å Utskottets betänkande.

Herr Bennich: Likasom den sist ärade talaren har också jag anmält min reservation mot Utskottets betänkande i denna punkt. De skäl, som den siste ärade talaren anförde, hafva äfven för mig varit bestämmande, men det har i synnerhet förekommit mig obetänksamt att på förhållandena under ett enda år och ett år, som jag vågar påstå varit i och för sig exceptionelt, grunda kalkyler om det resultat, hvartill den nya fördelningen skulle leda. Jag tror också att, för att besluta sig för en förändrad fördelning af ifrågavarande inkomst, det är af yttersta vigt, att man får klart ådagalagdt, huru vida

Angående fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen. (Forts.)

städerna med denna förändrade fördelning kunna fullgöra de förbindelser, som de, under påräknande af dem tillförsäkrade inkomster och med höga vederbörandes samtycke, iklädt sig, till förmån icke blott för städerna sjelfva, utan lika mycket för landsbygden. Det är icke obekant att nästan hvarje stad i riket, till hvilken en jernväg leder, uppoffrat ofantliga summor, iklädt sig skuld på en lång amorteringstid för att understödja dessa jernvägar, och det i långt vidsträcktare mån än den omkringliggande landsbygden. För att kunna åstadkomma dessa medel och verkställa amorteringar hafva de väsentligen tagit i beräkning den dem tillförsäkrade inkomsten af bränvinshandeln i städerna. Vore det nu välbetänkt af Riksdagen att i en handvändning afskära städerna en del af de påräknade inkomsterna, under det Riksdagen visserligen icke vill eller kan eftergifva de förbindelser, som städerna med dessa medel skulle uppfylla. För min del synes mig detta vara en så genomgripande fråga, att den behöfver väl och allsidigt utredas, innan Riksdagen besluter om en ny fördelningsgrund. Under det jag således hufvudsakligen på denna grund anser något beslut om en förändrad fördelning för närvarande icke böra af Riksdagen fattas, vill jag å andra sidan gerna medgifva, att Utskottets pluralitet för denna gång iakttagit mycken moderation, när fråga var om att rubba det bestående, men äfven den största moderation är icke tillräcklig för att ursäkta ingrepp, som kunna föranleda oberäkneliga olägenheter för framtiden, och hellre än att antaga ett ändringsförslag, sådant som detta, synes mig bäst och klokast att för närvarande afslå alla frågor om en förändrad fördelning af den ifrågavarande inkomsten.

Friherre Barnekow: Denna fråga är en af dem, om hvilka man säger, att de äro beaktansvärda, behjertansvärda och i någon mån rättvisa, men oaktadt allt detta blir ingen lösning utaf. För att någorlunda kunna klargöra Utskottets åtgörande härvid ber jag att få redogöra för den nuvarande ställningen med afseende på försäljningsafgifterna.

Såsom herrarne veta, ega städerna nu rättighet att bilda bolag för öfvertagande af all inom staden förekommande bränvinsutskänkning och utminutering. På landet deremot säljas dessa rättigheter mot en viss afgift per kanna. Af de härigenom inflytande medlen erhåller kommunen $^3/_5$, landstinget $^1/_5$ och länets hushållningssällskap $^1/_5$, I sin motion i ämnet åberopar Herr Sven Nilsson det orättvisa deri. att genom den nu gällande bränvinsförsäljningslagen är för städerna stiftadt ett monopol, hvarigenom bränvinsförsäljningen drages till städerna, och hvarigenom dessa kommit att indirekt beskatta landtbefolkningen. För att förekomma denna orättvisa föreslår motionären en annan fördelning af försäljningsafgifterna, nemligen att städerna skulle få behålla $^3/_{10}$, och att resten skulle inbetalas till Statskontoret, dit landsbygdens samtliga försäljningsafgifter skulle ingå; af de till Statskontoret sålunda influtna medlen skulle $^1/_{10}$ tillfalla staten, $^2/_{10}$ rikets

samtliga landsting samt de städer, som ej i landsting deltaga, $^1/_{10}$ hushållningssällskapen samt öfrige $^6/_{10}$ efter folkmängden fördelas mellan samtlige så väl stads- som landtkommuner i riket. När den nuvarande lagen började tillämpas år 1856, hade städerna en inkomst af bränvinsförsäljningen omkring 4 gånger större än landsbygden; år 1881, det sista år, för hvilket vi hafva statistiska uppgifter att tillgå, hafva städerna omkring 20 gånger mera än landsbygden. Genom bifall till Sven Nilssons motion skulle inträffa, att landsbygden finge uppbära mera än städerna. Detta har Utskottet icke funnit vara billigt och derför uppgjort en annan fördelning, som går ut på att återvända till förhållandena sådana de voro 1856, då städerna, som sagdt, hade 4 gånger mot landet. På detta sätt har Utskottets beslut tillkommit.

Angående fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen. (Forts.)

Jag ber nu att få redogöra för, huru den föreslagna förändringen skulle verka. Enligt Utskottets förslag skulle alla landstingen i riket tillsammans erhålla 323,000 kronor mera än nu; hushållningssällskapen 68,000 kronor mindre; landtkommunerna skulle erhålla 605,000 kronor mera, men städerna förlora 853,000 kronor, allt i jemna tusental.

Hvad särskildt landstingen beträffar, komma samtliga landsting i riket, med undantag endast af de i Upsala och Westmanlands län, att erhålla mera än hittills. Det förra landstinget får omkring 3,000 kronor och det senare omkring 400 kronor mindre än nu. Att Upsala läns landsting får 3,000 kronor mindre, kommer helt naturligt deraf, att landstinget i ett län, der mycket bränvin konsumeras, nu också får stor inkomst af afgifterna, som deremot enligt Utskottets förslag skulle utdelas jemnare mellan samtliga landsting; och inom Upsala län finnes ett samhälle, nemligen Upsala stad, der det konsumeras mycket spirituösa drycker. Upsala län i sin helhet deremot, med undantag af städerna, skulle få omkring 8,000 kronor mera, hvilket kommer sig derutaf, att landskommunerna få mera än hittills.

Af hushållningssällskapen skulle 11 få mera och 13 mindre än hittills. Det af dem, som komme att häraf drabbas hårdast, är Bohus läns som skulle förlora 67,000 kronor, men så hade det också år 1881 152,000 kronor, och jag tror, att det haft ganska svårt att ändamålsenligt använda dessa medel. Det är väl möjligt, att det har lyckats, men i alla fall är detta hushållningssällskaps del i försäljningsmedlen alldeles för stor i proportion till länets folkmängd och utsträckning. Och hvarför har det haft så mycket? Jo, derför att Göteborg, som konsumerar mycket bränvin, ligger inom dess område.

Se vi nu på den föreslagna förändringens inflytande på städernas inkomster, så finna vi, att städerna skulle förlora $^1/_{10}$; Göteborg, Malmö och Norrköping, som icke deltaga i landsting, förlora ännu mera, emedan de komma att få dela med sig af den för landstinget afsedda femtedel, som de nu behålla för sig. Stockholms stad kommer att förlora allra mest, derför att den nu har hela inkomsten af allt det bränvin, som der supes af såväl dess invånare som andra.

Nu säger man, att dessa penningar måste bibehållas åt städerna

Angående fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen. (Forts.)

först och främst för åtskilliga sedlighetens befrämjande afseende förhållandens skull. Det är mycket sorgligt, att vi måste köpa sedlighet för penningar, men om ock så är förhållandet, så är det dock faktiskt att ju mera de hafva, ju mera *vilja* de hafva, och det är ju möjligt att om dessa medel fördelas jemnare öfver hela landet, sedligheten kan bevakas lika bra som nu.

Vidare säger man, att städerna skuldsatt sig mycket i förlitande på inkomsterna af försäljningsafgifterna och på grund deraf nu behöfva dessa penningar, det är mycket orätt af städerna att skuldsätta sig med beräkning på en inkomst, som de icke veta huru länge de få behålla. Men frånsedt detta, är det alldeles orätt att skuldsätta sig för ett improduktivt ändamål. Om någon, vare sig enskild person eller en kommun, upptager ett lån för de löpande utgifterna eller för något annat improduktivt ändamål, är det hans egen sak, om han också deraf ej erhållit någon vinst; är lånet deremot upptaget för jernvägar, så har staden ovedersägligen derutaf, om ej direkt, så åtminstone indirekt vinst.

Slutligen påstår man, att städerna behöfva dessa medel, derför att deras fattigvård blir så betungande genom den massa löst folk, som dit indrages, och emedan denna tunga ytterligare ökas genom krogarne. Detta påstående kan jag ej vederlägga utan att besvära herrarne med en redogörelse för proportionen mellan landsbygdens och städernas utgifter för fattigvården. För *Stockholms* stad uppgår bevillningen enligt 1881 års statistiska tabeller till 642,042 kronor och stadens fattigvårdsutgifter till 861,940 kronor; således betalar hvarje invånare i Stockholms stad 1 krona 34 öre för bevillningskronan till stadens fattigvård. Då det nu säges, att städerna behöfva bränvinsförsäljningsmedlen för sin fattigvård, vill jag för att belysa detta anföra några landtkommuner. Jag nämner då först en socken i Kronobergs län, der jag vet att det finnes mycket fattiga, nemligen *Pjetteryd*. Denna socken har 6,246 fyrkar; dess fattigvård kostar 4,604 kronor, eller 73 öre per fyrk, hvilket motsvarar 14 kronor per bevillningskrona. Följaktligen betalar hvarje jordbrukare i denna socken till fattigvården 14 gånger bevillningen, när en stockholmsbo blott betalar 1 krona 30 öre per bevillningskrona. Hela kommunalskatten uppgick 1881 i Stockholm till 3,55 kronor per bevillningskrona, sedermera finnes visserligen 295,553 kronor uttaxerade på fastigheter och 459,444 kronor efter annan grund, hvadan taxeringen för fastighet skulle utgöra 6 kronor 60 öre, men då är också bland utgifterna upptaget vägar och gator till ett belopp af öfver 2,000,000 kronor, Pjetteryds invånare betala deremot för hela bevillningen, vägunderhåll ej inberäknadt, 26 gånger bevillningen — genomföres förslaget om förändringen i bränvinsmedlens fördelning, skulle den blifva i Stockholm ökad endast till omkring 4 kronor 5 öre och i Pjetteryd nedsatt till omkring 24 kronor — allt per bevillningskrona. Men så hade äfven Stockholm 1,500,000 kronor inkomst af bränvinsutskänkningen, då Pjetteryd endast hade 104 kronor. Stockholms stad har

Angående fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen. (Forts.)

i inkomst 8,700,000 kronor, deruti inberäknade uttaxerade medel till ett belopp af 2,854,565 kronor. Inkomsterna i Pjetteryd äro upptagna till 12,031 kronor, deruti uttaxerade medel till ett belopp af 8,392 kronor.

Nu vet jag mycket väl, att man gör den anmärkningen, att man icke kan ställa jordbruket i jemförelse med kapitalet, ty deras bevillning förhåller sig som 3 till 5. Men häremot invänder jag att vid kommunalskatter betalar jordbruket 6, när kapitalet betalar 5. Och när jordbruket betalar endast 3 öre i bevillning, så är att märka, att afdrag för skulder ej får göras. Visserligen betalar jordbrukaren icke skatt för sin inkomst af jordbruket, men å andra sidan få vi nöjet att betala lika stora skatter, antingen vi hafva några inkomster eller icke; och under de senare åren hafva vi verkligen icke haft några inkomster, men väl lika stora skatter. Sådant kan icke inträffa med t. ex. löntagare.

Vidare säger man troligen, att jordbrukarne hafva ingenting att klaga öfver, emedan de kunna få betala in natura. Så är verkligen förhållandet i Pjetteryd, der gäller fyrken endast 41 öre, emedan resten betalas in natura. Men det är dock en origtig föreställning, att när man bor på landet, har man allting fritt, ty om man icke kan få sälja sina produkter, så kan man ju icke betala räntor och skatter. Det är alldeles detsamma som att säga, att om en person bygger sig ett hus för en half million kronor och bebor det ensam, så skulle han bo hyresfritt.

Sedan säger man kanske, att taxeringen är så låg på landet, att någon jemförelse ej kan ske. Ja, nog tror jag att det här i Stockholm finnes en mängd egendomar, som icke äro taxerade till sitt saluvärde, men deremot kan jag visa att det på landet finnes egendomar, som i närvarande stund icke kunna säljas till sitt taxeringsvärde.

Jag skall nu be att få anföra en annan kommun, nemligen *Vinslöfs* socken, der jag sjelf bor och under många år varit ordförande i kommunalstämman och kommunalnämnden, så att jag mycket noga känner förhållandena, och der inga skatter betalas in natura. Der tror jag finnas taxeringsvärden på egendomar nära lika med deras saluvärde, men det finnes äfven andra, hvars saluvärde är högre än taxeringsvärdet. Hela fyrktalet är der 16,428 och på dessa uttaxeras 8,865 kronor, hvilket gör 54 öre per fyrk, eller för jordbruket 11 gånger bevillningen samt för kapital 5 kronor 40 öre per bevillningskrona, då Stockholms stad betalar 3 kronor 55 öre, hvartill sedan kommer aflöningen åt presterskapet m. m. med 37 öre och således tillsammans 91 öre per fyrk eller 18 gånger bevillningen, vägunderhåll ej inberäknadt, under det att i Stockholm betalas 6 kronor 60 öre per bevillningskrona. Stockholm har dervid en ränta af 1,150,000 kronor att årligen betala, då denna kommuns hela skuld uppgår till 4,000 kronor. Men jag kan anföra en annan kommun, som icke har någon skuld alls nemligen *Suntak i Skaraborgs län,* der uttaxeringen är 37 öre per fyrk och således för jorden 8 gånger bevillningen och för kapitalet 3 kronor 70 öre för bevillnings-

Angående fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen. (Forts)

kronan. Hela taxeringen utgör 60 öre per fyrk eller 12 gånger bevillningen för jordbruk. Denna kommun har nu 5 kronor i utskänkningsmedel och skulle få 70 kronor. Vidare hafva vi i Elfsborgs län en socken Ellekulla, som betalar 2 kronor 40 öre per fyrk eller 48 gånger bevillningen förutom uttaxering in natura.

Jag skall nu öfvergå till *Göteborgs stad.* Göteborg har en bevillning af 262,198 kronor, och dess fattigvård kostar 454,073 kronor, så att följaktligen för hvarje bevillningskrona betalas omkring 1 krona 90 öre. Hela uttaxeringen går till 3 kronor 84 öre per bevillningskrona, något mer på fastigheten, eller omkring 4,70 kronor. Göteborg skulle genom förändringen förlora 146,900 kronor; om jag utdebiterar denna summa på bevillningen, komme man i Göteborg att få betala 4 kronor 49 öre i stället för 3 kronor 84 öre per bevillningskrona. Men då har Göteborg bland annat att betala en ränta af 519,436 kronor. Bland de öfriga städerna, särskildt bland småstäderna, har jag först fäst mig vid den, som har den största taxeringen. Det är *Vadstena,* der taxeringen är 7 kronor 80 öre per bevillningskrona och dessutom uttaxering särskildt på fastighet eller efter annan grund. Vadstena skulle komma att förlora 1,900 kronor, hvarigenom taxeringen måste ökas till 8 kronor 20 öre, men jag erinrar om att Ellekullas taxering går till 48 gånger bevillningen, och dessutom har Vadstena 21,000 kronor i ränta att betala. En stad som har särdeles låg taxering, är deremot *Skellefteå,* der den endast uppgår till 66 öre per bevillningskrona. Skellefteå skulle komma att förlora 1,500 kronor och derigenom nödgas höja bevillningen till 1 krona 16 öre. Slutligen vill jag taga en landtkommun, som icke har någon kommunalskatt utdebiterad efter fyrktal; det är *Hammarby* socken i Stockholms län. I stället användas naturligtvis prestationer in natura. Dessa uppgå endast till ett obetydligt belopp, 2,392 kronor; jag vet icke huru de fördelas, men det skulle, fördeladt på alla fyrkarne, utgöra 40 öre per fyrk, d. v. s. 8 gånger bevillningen för jordbruk och 4 gånger densamma för kapital.

Jag har härmed sökt visa, och skulle om så behöfdes, kunna anföra många flera exempel, att i afseende på fattigvårdstungan landsbygden mycket väl kan mäta sig med städerna, äfvensom att den föreslagna förändringen icke skulle göra någon »högst betydlig rubbning» i städernas finansiella ställning. Det återstår nu att visa, huru vida icke den nuvarande fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen rent af utgör en orättvisa.

Jag vill då först påpeka, att ingen kommun eger rättighet att på indirekt väg beskatta hvarken sina egna invånare och ännu mindre andra kommuners. Detta är dock en sådan indirekt beskattning. Om vidare staten medgifver indirekt beskattning, så blir ock staten skyldig att se till, att dervid icke den ene individen får betala till den andra. Men detta blir dock förhållandet här, att den person i en kommun, som köper bränvin i en annan kommun, får betala skatt till denna senare. Deri ligger dock icke den största orättvisan, utan deri att

Angående fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen. (Forts.)

staten afsäger sig en indirekt skatt på 5 millioner kronor. Dessa penningar måste naturligtvis tagas på något annat håll. Men vare sig de tagas på direkt eller indirekt väg, kommer dock i hvarje fall att inträffa, att en goodtemplare eller annan absolut nykterhetsvän, äfven om han bor inom en kommun, der ingen bränvinsförsäljning eger rum, dock får betala högre skatt, än annars vore förhållandet, och sålunda på sätt och vis måste betala skatt till de kommuner, som tillåta bränvinsförsäljning, och till de personer, som supa bränvin. Här kan jag icke finna någon rättvisa.

Bland dem, som äro emot förslaget, finnes ett parti, som säger: detta duger icke, utan vi skola lägga hela skatten på tillverkningen. Men hvilka svårigheter möta vi icke då? Vi skulle möjligen i så fall lemna bränvinshandeln fri, och då komme nykterhetsvännerna och sade, att vi dränka landet i bränvin. Det låter sig nog heller icke nu göra, utan så blifva vi fortfarande qvar vid det gamla och äfven den nuvarande orättvisan kommer att qvarstå. Ja, det är klart, att så kommer att ske, ty det är mägtiga intressen, som vilja att den skall qvarstå, och då begagna de sig af alla möjliga medel för att hindra en reform, som ej öfverensstämmer med deras planer.

Jag vill nu söka bemöta en del af reservationerna mot betänkandet. Herr Bennich begär uppskof, emedan en komité varit tillsatt för frågans behandling och denna komité aflemnat ett förslag, som regeringen ännu icke behandlat; vidare anser han frågan vara i behof af en vidlyftig utredning och önskar derför, att regeringen skulle framlägga ett förslag. Det har också inom Utskottet varit tal härom, det blef till och med votering derom, men pluralitetens beslut blef, att frågan nu skulle företagas. Och hvarför? Jo derför, att vi nu så länge hört, att »nu kommer den in vid denna Riksdag.»

Jag minnes från början af min riksdagsverksamhet, för 8 år sedan, huru en af Kammarens ledamöter från talareplatsen yttrade: »måtte jag få upplefva den dag, då vår bränvinslagstiftning blir ändrad!» Det var Justitiekansler von Koch. Han fick ej upplefva det, och kanske det går så med oss också.

Herr Björnstjerna säger i sin reservation, att han skulle hafva varit med om denna förändring, så vida det icke hade varit blott ett öfvergångsförslag, men nu vill han det icke. Saken är dock helt simpel. Utskottet har helt enkelt sagt, att det tänkt sig, att det ej vore möjligt att den nuvarande ordningen skulle bestå för alltid, och derför har det velat hafva ett öfvergångsförslag. Om det står eller icke står utsatt, att det är ett öfvergångsstadgande, så hindrar det ju i alla fall icke, att en kommande Riksdag ändrar stadgandet. Men står det utsatt, att det är ett öfvergångsstadgande, så visar detta blott de beslutandes upprigtighet. Herr Björnstjerna säger vidare, att det är origtigt att lägga blott ett år och särskildt året 1880—1881 till grund för beräkningarna, och slutligen tillägger han, att Stockholms stad ej haft så stor »behållen andel» af bränvinsförsäljningsafgifterna, som de

Angående fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen. (Forts.)

statistiska uppgifterna utvisa. Ja, äro de origtiga, så kan Utskottet ej hjelpa det. För öfrigt vill jag blott säga, att Utskottet i alla fall gjort ett undantag till förmån för Stockholm samt att om man äfven tog hela vinsten af bränvinsförsäljningen från Stockholm och debiterade ut summan på bevillningen, så blefve kommunalutskylderna dock icke större än t. ex. i Vadstena eller i de landskommuner, jag här omnämnt.

Beträffande slutligen Herr Johanssons reservation så vill han att en tiondedel af försäljningsafgifterna skulle ingå till statsverket. Detta förslag debatterades lifligt i Utskottet, men majoriteten ville icke ingå derpå, hufvudsakligen med anledning af Herr Finansministerns förra året här i Kammaren hållna anförande, i hvilket han sade att om staten skulle hafva någon del af bränvinsvinsten, bör den tagas genom skatt å tillverkningen, men icke såsom del i vinsten af kommunernas krogrörelse. Herr Johansson påpekar vidare, att om man intresserade kommunerna för mycket i bränvinsvinsten, så skulle de blifva mindre måna om att befrämja frågans framtida lösning. Det är dock ej så fasligt mycket de skulle blifva intresserade deri, ty Pjetteryds kommun, som har omkring 12,000 kronors utgifter, skulle få omkring 550 kronor och Vinslöfs, som har omkring 17,000 kronors utgifter, skulle få omkring 480 kronor.

Men det kan ju hända, att de ändå blifva för mycket intresserade? Ja, då får staten taga penningar på annat sätt.

Det invändes möjligen, att hvad jag nu anfört, gäller mest jordbrukarne. För att bemöta denna invändning har jag tagit reda på förhållandena i en del kommuner och gjort en jemförelse mellan kapitalister och löntagare på landet och i städerna. Naturligtvis finnes det många ställen på landet, der de betala mindre kommunalskatt än i städerna, och andra, der de betala ingen alls — i Dalarne finnes två kommuner, som icke hafva någon kommunalskatt; de måste väl hafva andra tillgångar, donationer, allmänningar eller dylikt; och voro kapitalisterna kloka, så flyttade de dit allesammans — men i allmänhet betala de högre kommunalskatt på landet än i städerna, så i S:t Nikolai i Södermanlands län betala de 10 gånger bevillningen, Dänninglanda i Kronobergs län 13 gånger, Backaryd i Blekinge 12 gånger, Ellekulla i Elfsborgs län 17 gånger, Skedeskamma i Elfsborgs län 18 gånger. Jag kunde anföra ännu många, men må detta vara nog. Då kan man väl fråga, huru någon kapitalist vill bo på landet, der han dock har ännu många andra utgifter. I städerna är det ju då mycket bättre och beqvämare. I Stockholm t. ex., då kapitalisten betalar 3 kronor 55 öre per bevillningskrona i kommunalskatt, får han ju gå på ljusa och rena gator, sitta i vackra promenader och på sköna bänkar och till och med ibland får gratismusik, då han åter på landet, när han måste gå ut, får plöja på smutsiga vägar och lysa sig fram med en enkel lykta. Men derföre flytta ock kapitalisterna till städerna.

Jag har nu sökt visa, dels att någon farlig rubbning i städernas

finansiella ställning icke kommer att inträffa, om det nu föreliggande förslaget antages, dels och hufvudsakligen att det ligger billighet och, hvad mer är, rättvisa i förändringen. Det står naturligtvis Kammaren fritt att nu afslå denna förändring, och i så fall vinnes visserligen ett uppskof, men förr eller senare kommer frågan åter före och då möjligen i en långt rättvisare form; men ju rättvisare förslaget blir, ju hårdare kommer det ock att drabba städerna.

Angående fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen. (Forts.)

Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Olsson: Då man ser på Bevillnings-Utskottets betänkande i denna fråga, ser det ut, som om bränvinslagstiftningen eller sjelfva frågan angående bränvinstillverkning och försäljning vore nästan endast en ekonomisk fråga. Går man ut från denna åsigt, kan man icke neka till att Bevillnings-Utskottets betänkande är, som förut blifvit nämndt, ett mycket fogligt utlåtande. Man kan icke neka till att dess anspråk på ändring i fördelningen af de medel, som inflyta genom bränvinsförsäljningen, äro mycket moderata. I det afseendet skulle jag för min del vara alldeles till freds, om jag af samma betänkande kunde få klart för mig, att denna fråga derigenom vore för en längre tid afgjord. Men tvärtom tyckes det visa sig, hvad utan tvifvel också är meningen, att det är blott en början, och kanske icke ens början på slutet. Under sådant förhållande tror jag, att om vi se saken från rent ekonomisk synpunkt, är bäst både för den ene och den andre att få veta, hvad det slutliga resultatet skall blifva af en förändrad bränvinslagstiftning, vare sig den afser tillverkning eller försäljning. Jag säger att jag tror det vara bäst för både den ena parten och den andra att få veta hvad det slutliga resultatet skall blifva, beträffande de ekonomiska fördelarne eller olägenheterna, vare sig de röra tillverkningen eller försäljningen.

Derför att utskottsbetänkandet är mycket moderat i rent ekonomiskt afseende tilltalar det mig icke. För min del tror jag, att bränvinsförsäljningslagstiftningen och i sammanhang dermed äfven lagstiftningen rörande bränvinstillverkningen måste ses från annan synpunkt än den rent ekonomiska. Jag föreställer mig, att ingen i denna Kammare, som har kännedom om denna lagstiftning, kan eller vill bestrida, att det är från den moraliska synpunkten man har att se denna angelägenhet, och att den rent ekonomiska sidan måste, ehuru visserligen vigtig, dock, i förhållande till den moraliska och sedliga, anses vara af underordnad vigt. Det är ju allom bekant att man från början utgått från två synpunkter, då man stiftat våra lagar om tillverkning och försäljning af bränvin. Den ena af dessa afser att fördyra varan och den andra att försvåra åtkomsten till densamma. Dessa två synpunkter äro, enligt min åsigt, fullt rigtiga och hafva åstadkommit minskning i bränvinstillverkningen och minskning i superiet; i samma mån man öfvergifver dessa grundsatser, vare sig af ekonomiska eller andra skäl, vållar man ökade olägenheter i moraliskt afseende. Jag

Angående fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen. (Forts.)

tror, att om man sätter i perspektiv antingen fri bränvinsförsäljning eller det närvarande tillståndet beträffande både tillverkning och försäljning, ingen, som verkligen tänker på saken, sådan den föreligger, skall kunna sluta sig till den förra åsigten om den fria försäljningen. Jag tror för min del, att hvilken rörelse man än må söka åstadkomma och hvilka »ringar» än må bildas skall svenska folket och dess Riksdag akta sig för den så kallade fria bränvinsförsäljningen. Man kan säga, att detta folk är civiliseradt, att det har moralisk kraft och bör begripa, hvad som är dess eget bästa och derför också veta, om det bör njuta eller icke njuta brnävin; men, mine herrar, erfarenheten visar, att förhållandet ännu åtminstone icke *är* sådant. Vi kunna icke bestrida, att civilisationens utveckling, kristendomens makt samt inrättandet af vissa bildningsanstalter utöfvat stort inflytande på det svenska folket, men ännu lär väl icke ett sådant tillstånd vara för handen, att man kan våga taga ens det minsta steg i rigtning att »lemna bränvinet fritt» såsom från visst håll yrkas.

Är nu denna min uppfattning rigtig, tror jag först och främst att det icke går an att se denna sak endast från ekonomisk synpunkt. Den bör i första rummet ses ur moralisk synpunkt, och just derför vågar jag icke vara med om något förslag till ändring, som i aflägsnaste mån kan bidraga till det af mig befarade resultatet, eller att kommunerna skulle komma i den ställning till bränvinslagstiftningen, att derigenom en genare väg öppnas till realiserandet af den förfärliga tanken, som afser fri bränvinsförsäljning.

Den föregående talaren har talat om den ekonomiska ställningen i kommunerna. Jag skall icke möta honom på detta område. Jag vill tvärtom gerna erkänna, att han kan hafva rätt i det afseendet, men jag frågar den ärade talaren, hvilken kommun är lyckligast lottad, den som har en stor bränvinsförsäljning inom sig med thy åtföljande vinst och dertill hörande elände eller den, som icke har någon bränvinsförsäljning och således hvarken skördar ekonomisk fördel eller är utsatt för det moraliska eländet. Enligt min åsigt är det den kommun, som ingen bränvinsförsäljning har, och således är befriad från den dermed förenade ekonomiska fördel. Jag vill icke närmare ingå i utredning af denna åsigt. För den som tänker på saken torde den vara ganska tydlig.

Samme talare yttrade, att det vore en orättvisa att beskatta den ene och underlåta att beskatta den andre. Detta tal om orättvisa förfaller enligt min åsigt helt och hållet, om man tager hänsyn till den naturliga och rigtiga grundsatsen, att den som icke vill supa bränvin slipper att i något afseende beskattas. Jag tror att ju mera man lyckas göra för folket klart, att detta är den för dem sjelfva och för landet fördelaktigaste utväg att undvika denna beskattning, skall detta tal om orättvisa förstummas.

Äfven om man befarar andra och för städerna i ekonomiskt afseende mera förlustbringande förslag än det nu föreliggande, torde i

en sådan förmodan icke ligga något skäl att nu antaga detta. Jag tror att detta förslag, derest det antages, skulle medföra rubbningar, som vore mycket svårare än minskning i inkomster och hvad dermed kan stå i samband. Bakom detta förslag ligger icke endast en förändring i eller en olika fördelning af inkomsten; der bakom ligger utan tvifvel något annat mycket farligare, som jag tagit mig friheten antyda, och just derför bör man vara försigtig. Vill man hafva denna förändring, låt oss då veta, huru det skall gå med tillverkningsskatten samt med försäljningsafgiften; låt oss få veta, hvilka rättigheter med afseende på försäljningens utöfvande kommunerna skola få o. s. v. Låt så Riksdagen och Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, hvad som i nämnda afseenden för landet kan vara nyttigt. Låt oss pröfva frågan i *hela dess omfattning* och först derefter fatta beslut.

Angående fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen. (Forts.)

Jag yrkar afslag på Utskottets betänkande.

Herr Björnstjerna: Jag skall icke bjuda till att följa Friherre Barnekow i alla de beräkningar, han nyss uppvisade, utan endast fästa mig vid en enda punkt af hans jemförelser mellan Stockholm och Pjetteryds kommun. Han framhöll särskildt kostnaden för fattigvården i Stockholm och Pjetteryd jemförd med bevillningen i de båda kommunerna. Fattigvården kostar i Stockholm, såsom han ganska rigtigt anmärkte, 985,000 kronor, men om vi se på, hvilka de äro, som erhålla understöd af denna fattigvård, skall man säkert, tror jag, finna att deruti ligger en betydlig skilnad mellan Stockholm och Pjetteryd. Af dessa understödstagare i Stockholm äro enligt redogörelsen deröfver för åren 1877—1881 födde i Stockholm: fattighushjon 24,65 %, på landet 72,76 %; understödstagare inom församlingarne: födde i Stockholm 21,66 %, på landet 74,62 %; arbetshjon födde i Stockholm: 26,97 %, på landet 70,65 %, försörjningshjon födde i Stockholm: 26,95 %, på landet: 70,23 %. Dessa siffror gälla äldre understödstagare, hvaremot af sådane under 15 år flertalet naturligtvis är födt i Stockholm, utan att uppgifvas kan om deras föräldrar äro inflyttade eller ej. Man finner deraf att åtminstone af äldre understödstagare närmare $^3/_4$ äro födde på landet bland dem som Stockholms fattigvård måste försörja. I Pjetteryd föreställer jag mig förhållandet vara helt annat. Jag undrar, huru många procent af fattigvården der utgår för personer födda inom städer eller andra kommuner i allmänhet. Man kan visserligen säga, att Stockholm dragit fördel af en stor del af dessa, genom deras arbete under den kraftiga åldern, för hvilka staden sedermera fått bekosta fattigvård. Jag är icke i tillfälle att upplysa, huru stor denna procent är, men det säkra är, att en ofantligt stor del af dem består af personer, som äro gamla, fattiga och utslitna redan när de kommo till Stockholm, och det oaktadt får staden draga försorg om dem. Beträffande hans beräkning af utgifterna i jemförelse med bevillningen i städerna och på landet, vill jag icke fästa mig dervid, ty för hvar och en, som på ringaste sätt sysselsatt sig med dylika ärenden, är det

Angående fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen. (Forts.)

ju bekant, att bevillningen på landet utgår till så ofantligt litet belopp mot i städerna. Deraf följer, att proportionen i utgifter synes mycket fördelaktig för städerna.

Talaren upptog samma siffra som Utskottet uppgifvit, då han sade att Stockholm hade af sin bränvinsförsäljning en vinst af 1,517,000 kronor. Jag har genom en min reservation bifogad tabell från Drätselkammaren visat, att Stockholm aldrig haft på långt när så stor behållning af bränvinsförsäljningen. I medeltal de 6 år, under hvilka utskänkningsbolaget varit i verksamhet, har stadens behållning af bränvinsförsäljningen utgjort 1,054,406 kronor; och denna behållning hade förlidet år nedgått till 890,635 kronor.

Den afund, som gör sig gällande hos många af landsorternas representanter mot städerna, kan jag icke finna vara berättigad. Välmående städer framkalla en välmående landsort deromkring. Det är en stor fördel för en landsort att hafva en välmående stad nära sig. Jordens värde stiger väsentligen. Afsättningen å jordbruksprodukter lättas. Städerna och landsbygden äro icke fiender på något vis utan tvärt om — de bästa bundsförvandter.

Å min reservation har jag förklarat, att jag icke skulle hafva mycket emot att antaga detta förslag, om dermed afsåges en definitiv reglering. Men då Utskottet uttryckligen förklarat, att förslaget endast bör betraktas som en öfvergång, måste jag motsätta mig detsamma. Hvad särskildt Stockholm beträffar, skulle denna stad förlora något mer än $^1/_5$ af sin nuvarande inkomst på denna reglering. Jag tror att staden skulle kunna underkasta sig detta, så framt den vore säker att icke genast sedermera få göra nya uppoffringar.

Det är nemligen billigt att städerna afstå *någon* del af sin vinst på bränvinshandeln till landsorten, sedan allt mer bränvinsförsäljningen på landet upphört eller så småningom kommer att upphöra. På landsorten finnas nu i hela riket endast 251 försäljningsställen. I mån utskänkningsställena på landet indragas, är det att förmoda, att närliggande städer förtjena mera. Derför skulle jag icke vara emot den minskning för städerna, som Utskottet föreslagit, så vidt detta vore att anse såsom en definitiv reglering. När vi nu emellertid inom kort, jag har hört uppgifvas redan till nästa riksdag, hafva att förvänta ett förslag från regeringen till förordning om bränvinshandel, är det, enligt min tanke, ganska olämpligt att nu besluta denna ändring. Detta beslut torde ju knappast hinna träda i verket, innan ett förslag kommer, som må hända föranleder en helt ny omreglering. Jag får således instämma med de båda herrar, som yrkat afslag.

Friherre Barnekow: Jag anhåller om ursäkt, att jag ber om ordet än en gång. Jag vill endast bemöta de talare, som uppträdt mot mig. Den förste ärade talaren sade, att det vore en lycka för en församling att icke hafva någon bränvinsförsäljning inom sig. Jag

medgifver att så kan vara fallet. Men om grannförsamlingen bredvid har bränvinsförsäljning inom sig, hvaruti består då lyckan?

Angående för delningen af bränvinsförsäljningsmedlen. (Forts.)

Hvad den siste talaren beträffar, skall jag bemöta honom i ett af hans yttranden och det är i fråga om betydelsen deraf att $^3/_4$ af Stockholms fattigvård utgå till personer födda i landsorten. Detta förhållande visar endast att städerna draga från landsbygden dess bästa krafter, och, sedan dessa äro slut, falla personerna fattigvården till last.

Medan jag har ordet, ber jag att få rätta ett formfel i mitt förra yrkande. Jag skall bedja att få yrka bifall till Utskottets förslag med den af mig föreslagna förändringen.

Herr Wennerberg: Om här förelåge ett lagförslag till ordnande af bränvinsförsäljningen, skulle jag utan långa resonnement kunna instämma med den talare på skånebänken, som nyss hade ordet, och som ansåg att tillräckligt skäl för afslag låge deri, att den moraliska synpunkten — hvilken åtminstone i vårt land måste anses vara högst vigtig, så fort frågan om bränvinsförsäljning kommer till afgörande — här lemnats å sido. Men här föreligger nu icke detta. Här är en motion, tillstyrkt af Utskottet, och endast sedd ur en annan vigtig synpunkt, nemligen den ekonomiska; och jag kan icke finna annat än att det förslag, som af Herr Sven Nilsson blifvit gjordt och af Utskottets pluralitet tillstyrkts, är, sådant det föreligger, onekligen bättre än de lagbestämmelser härutinnan, som för närvarande finnas. Jag skulle alltså hafva stor benägenhet — samma benägenhet, som jag haft i flera år och som för hvarje år blir allt starkare under afvaktan på ett lagförslag från regeringen — att biträda hans framställning. Men detta är en vigtig sak som föreligger, och icke ens Bevillnings-Utskottet torde kunna vara i tillfälle att så utreda alla förhållanden, hvilka beröra denna fråga, som erforderligt vore för att den skulle kunna finnas antaglig af Riksdagen.

Sedan jag sagt detta, har jag på samma gång förklarat åtminstone mitt och helt visst ganska mångas missnöje dermed, att vi ännu icke fått mottaga ett förslag till bränvinsförsäljningslag från regeringen, då vi derpå väntat i flera år och då under samma långa år vissa landsdelar rent af lidit och förtryckts under det orättfärdighetssystem, som hittills varit och ännu får vara gällande. Jag har sagt samma ord förut. Jag ber att nu få säga dem åter igen, ty skälen qvarstå.

Detta hindrar mig dock icke att förena mig med dem, som nu yrka afslag; ty ingen enskild eller ens ett Utskott skulle kunna framlägga ett så fullständigt förslag till ordnande af bränvinsförsäljningen, och hvad dertill hörer, att det vore antagligt. Dertill fordras helt andra utredningar än de, som här föreligga. Ehuru jag således anser detta Utskottets förslag redan i sin embryoniska form vara bättre än den lag som finnes, kan det likväl icke synas besynnerligt, att jag icke kan tillstyrka detsamma; och det så mycket hellre, som vi hört, att

Angående fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen. (Forts.)

vi hafva att nästa riksdag vänta ett förslag från regeringen i denna fråga. Det vore då ej välbetänkt att nu antaga ett öfvergångsförslag, som — enligt hvad ganska rigtigt af en föregående talare blifvit sagdt — kanske aldrig ens komme till tillämpning.

Det har blott varit för att få uttala en innerlig önskan derom, att vid nästa riksdag få motse ett förslag från regeringen, som jag begärt ordet.

Jag yrkar afslag.

Herr Falk: På de af Herr Bennich i hans reservation anförda skäl yrkar jag afslag.

Herr Stjernspetz: Det kan icke annat än på det högsta förvåna hvar och en att höra, huru städernas representanter uppträda mot detta högst moderata och billiga förslag, som nu föreligger från Bevillnings-Utskottet. Fördelningen af dessa bränvinsförsäljningsmedel, hvilka icke äro annat än en indirekt beskattning eller s. k. konsumtionsskatt, lagd på vårt lands inbyggare, har lång tid väckt det mest berättigade missnöje. Lagstiftningen i detta ämne har åstadkommit ett rent utsugningssystem till skada för landsbygden och till en oberättigad och obillig förmån för städerna. Här är nu ingen kompromiss eller grundskattefråga, som föreligger, utan den mycket enkla fordringen, att inkomsten af bränvinsförsäljningen, om hvilken Riksdagen eger förordna såsom den för godt finner, skall på ett något rimligare och rättvisare sätt än hittills fördelas. Herr Olssons påstående, att detta vore första steget att göra bränvinshandeln fri, kan jag ingalunda gå in på. Tvärtom! Denna lilla reform, som här föreslås, motarbetar just detta bränvinshandelns frigörande. Det blir en rättvis och billig fördelning af dessa inkomster, hvilket ju måste i högst väsentlig mån motarbeta deras önskningar, som vilja hafva nämnda handel fri och lägga all skatt på tillverkningen, hvilken önskan till en stor del måste hafva uppstått i följd af bränvinsmedlens orättvisa fördelning.

Herr Björnstjerna anförde, att det stora flertalet af de fattige i Stockholm vore födde i landsorten. Ja, mine herrar, det bevisar något, som alldeles icke är glädjande. Det bevisar, att landsbygden icke kan gifva arbete nog åt sina söner. Det bevisar så klart och tydligt som möjligt, hvilken stor tillströmning som eger rum från landsbygden till städerna, hvilket är allt annat än nyttigt och fördelaktigt för näringarna och landets förkofran. Hans uppgifter visa endast rigtigheten af hvad jag nyss nämnde, att ett utsugningssystem af landsbygdens både personliga och materiella krafter existera, ett utsugningssystem, som åstadkommer denna landsbygdens ringa utveckling och uppodling, så väl i extensivt som intensivt hänseende, som vi mycket väl känna till.

Herr Wennerberg uttalade nyss sina sympatier för den reform,

som nu föreligger, men hyste likväl vissa betänkligheter vid dess antagande. Jag måste bestrida befogenheten af dessa betänkligheter, då den rubbning, som här är föreslagen, är af så ringa omfång och så moderat till sin beskaffenhet. Den utredning, som föreligger, grundar sig på förhållandena under ett enda år, hvarunder inkomsterna voro de största som någonsin varit; och således blifver rubbningen i sjelfva verket icke så stor, som af denna utredning synes framgå. Ju mindre bränvinsutskänkning i städerna eger rum, desto mindre blifver naturligtvis den rubbning, som af det föreliggande förslaget skulle förorsakas. I verkligheten kommer den således att blifva betydligt mera moderat, än dessa tabeller utvisa.

Angående fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen. (Forts.)

Hvad en talare nämnde om afunden mellan stad och land måste jag också bestrida. Någon sådan afund kan man alldeles icke spåra i detta moderata förslag, men jag måste likväl medgifva, att i den nu rådande fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen verkligen kunde finnas ett berättigadt skäl till en sådan afund. Det finnes alldeles icke någon rimlig grund för att landsbygden skall, på sätt som nu sker, skatta till städerna. Afund är ett mycket fult ord, men här synes det mig oberättigadt; ty här är det endast fråga om att åstadkomma en rättvisare fördelning af de fördelar, som städerna tillskansat sig på landsbygdens bekostnad, och hvilka missförhållanden år från år stiga allt efter som utskänkningsställena mer och mer minskas på landet och i stället ökas i städerna. Vill man göra en förändring i denna fördelning, är det verkligen hög tid att den sker ju förr dess hellre.

Ett par talare hafva också nämnt, att vi redan till nästa riksdag hafva att från regeringens sida vänta ett förslag i detta afseende. Men derpå hafva vi redan väntat förgäfves, åtminstone under de fem år jag suttit i denne Kammare, och hvarje riksdag har det hetat, att förslaget vore att förvänta till nästa riksdag. Kunde man fullkomligt lita på ett sådant löfte, skulle jag äfven kunna vara med om att uppskjuta afgörandet af denna fråga till nästa riksdag; men då jag fruktar, att det kan komma att dröja både 5 och 10 år, innan ett sådant lagförslag kommer från regeringen, eller åtminstone innan det blifver antaget, kan jag icke finna det minsta skäl att nu afslår hvad här begäres. Mig synes, att städerna borde vara tacksamma för, att de enligt detta förslag skulle få behålla hälften af all inkomst på bränvinsförsäljningsmedlen. Jag vågar derför förorda bifall till Utskottets förslag med den förändring, som af Friherre Barnekow föreslagits.

Friherre af Ugglas: I sjelfva saken synes det mig som om Herrar Bennich och Dahl anfört så fullgiltiga skäl för att uppskjuta afgörandet af denna fråga, att jag i den delen icke kan annat än med dem instämma. Jag har derför också endast begärt ordet för att icke i Kammarens protokoll måtte finnas utan vederläggning åtskilliga enligt min åsigt felaktiga uppgifter. Friherre Barnekow upplyste, att

Angående fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen. (Forts.)

Stockholms stads inkomster för år 1881 uppgingo till 8,700,000 kronor, om jag fattade honom rätt. Den siffra, han uppgaf, är icke origtig, men han glömde att nämna, att bland dessa inkomster ingå upplånade medel till belopp af icke mindre än 2,400,000 kronor, och jag förmodar, att sådana medel svårligen kunna anses såsom behållen inkomst. Jag håller här i min hand staten för Stockholms stad för just samma år, på hvilket Bevillnings-Utskottets betänkande är grundadt, och, om det intresserar den ärade talaren, kan han deraf få se, att stadens inkomster, utom uttaxerade kommunalskatter, der äro beräknade till något öfver 5,000,000 kronor och upplånade medel till 2,330,000 kronor.

Vidare beder jag, att, då man här talar så mycket om rättvisa och om den förfärliga orätt, som skulle ligga deri, att städerna hafva denna inkomst, man äfven ville egna någon uppmärksamhet åt de utgifter, hvilka på grund häraf åligga städerna. Jag skulle kunna visa, att de utgifter, som af städerna, åtminstone af Stockholms stad, uteslutande bekostas, men hvilka på landet bestridas af staten, såsom utgifterna för domstols- och polisväsendet, fångvården, uppbördsväsendet med mera, uppgå till en sådan siffra, att det möjligen skulle i ekonomiskt afseende — i något annat afseende vill jag visst icke påstå det — vara en fördel för staden, om staten ville öfvertaga alla dessa både inkomster och utgifter. Ingen af eder, mine herrar, kan utan ett närmare skärskådande göra sig en föreställning om storleken af dessa utgifter, men jag är beredd att, om det intresserar någon af herrarne, när som helst bevisa hvad jag nu sagt. Vid sådant förhållande torde väl ändå rättvisan fordra, att man tager i betraktande de utgifter, som åligga städerna på grund af de förmåner, de böra åtnjuta, och jag tror att, om man tager äfven den sidan af saken i öfvervägande, såsom Herr Bennich nyss antydde, en mycket samvetsgrann och noggrann utredning är af behofvet påkallad, innan man bryter med dessa gamla förhållanden, om hvilka nu är fråga.

Jag anhåller om bifall till Herr Dahls reservation.

Herr Berg: Jag hade icke tänkt begära ordet i förevarande fråga, synnerligast som den egentligen icke mycket intresserar mig såsom en nykterhetsfråga, om jag icke i anledning af den här förda diskussionen ansett mig skyldig att äfven yttra några ord i saken. Särskildt har jag af Herr Stjernspetz' anförande blifvit uppkallad att begära ordet. Han sade nemligen, att städerna i fråga om bränvinsförsäljningsmedlen utöfva ett utsugningssystem mot landsbygden, och att detta utsugningssystem skulle i någon mån göras om intet genom den nu föreslagna ändringen, hvarigenom landskommunerna skulle erhålla någon del af dessa bränvinsförsäljningsafgifter. Jag får upprigtigt säga, att jag icke kan förstå, att städerna här vid lag utöfva något utsugningssystem mot landsbygden, ty det är ju ingen som tvingar landtfolket att komma in till städerna för att der dricka eller inköpa och

hemföra rusdrycker. Om jag far in till staden för att dricka eller köpa bränvin, så är det min ensak. Ingen annan menniska kan göras ansvarig derför.

Angående fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen. (Forts.)

För öfrigt får jag säga, att det icke är så alldeles gifvet, hvad den ärade talaren sade, då han förmenade, att landsbygden icke kan försörja sina söner, utan att dessa måste in till städerna, emedan städerna taga all inkomst af bränvinsförsäljningen. Detta är alldeles icke förhållandet, utan orsaken till det stora antalet fattige i städerna är den, att landsbygdens söner, som mycket väl kunna försörja sig på landsbygden, vilja in till städerna för att der skapa sin lycka, och när de komma in till städerna, isynnerhet till Stockholm, är det de många krogarne, som inom kort grundlägga deras olycka, så att de efter någon tid blifva moraliskt och fysiskt förderfvade, utarmade stackare, hvilka falla fattigvården till last, derför att de icke velat nöja sig med det bröd, de kunnat förvärfva sig på landsbygden. Således tror jag icke, att den ärade talaren hade rätt i sitt påstående.

Om jag vore fiende till landsbygden och landsbygdens befolkning, skulle jag säga, att icke allenast en del af den inkomst, bränvinsutskänkningen lemnar, utan hela denna inkomst, skulle lemnas åt landskommunerna; ty jag vidhåller ännu i dag hvad jag i 10 år uttalat och betygat, nemligen att all den inkomst, kommunerna hafva af bränvinsförsäljningsafgifterna, är syndapenningar, vid hvilka låder förbannelse. Den är att förlikna vid den babyloniska mantel, om hvilken bibeln talar. Så länge den låg gömd i Akans tält, hade Israeliterna nöd och sorger och ledo nederlag i striden emot sina fiender, men så snart den kom bort, följde seger och framgång deras företag. Så förhåller det sig ock med den babyloniska mantel, jag vill kalla bränvinsförsäljningsmedlen. De äro syndapenningar, och jag vill icke, att landsbygdens befolkning skall hafva sådana penningar. De, som icke vilja vara med om att få bort krogarne, må gerna hafva dessa penningar. De behöfva dem väl, ty, såsom en talare nyss anmärkte, om vi icke hade krogar här i Stockholm, skulle polisstyrkan kunna minskas till en fjerdedel af hvad den nu är, och vi skulle icke behöfva vidkännas på långt när de utgifter för domstolar och fängelser och fattigvård, som vi nu måste underkasta oss. Det är verkligen icke värdt att vara så afundsjuk på städerna för de fattiga styfrar, de hafva af bränvinsförsäljningsafgifterna, då man ser, huru många olyckor och huru mycket elände de föra med sig. Tvärtom borde landsbygden betacka sig för att få bränvinshandeln på sin del, utan gerna unna den åt städerna.

Säkert är, att det blifver ingen verklig lycka här i landet, förrän vi kommit derhän, att vi icke hafva några bränvinsförsäljningsafgifter eller rättare sagdt någon inkomst af sådana afgifter, att strida om. Det tyckes för öfrigt verkligen, som om vi i fråga om dessa inkomster börjat vakna litet för sent. Förut voro de något att tala

Angående fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen. (Forts.)

om, då man söp upp 22 millioner kannor bränvin om året. Nu hafva de redan nedgått högst betydligt, då endast 12 millioner kannor om året konsumeras; och om alla goda och sedliga krafter, Goodtemplare och andra, fortfarande få verka, såsom de begynt, är jag öfvertygad om, att vi efter ett eller annat år icke skola hafva mycket att i detta afseende tvista om, och att då kan äfven i ekonomiskt afseende vara temligen likgiltigt, om denna inkomst tillfaller städerna eller landsbygden. Säkert är, att den åtminstone icke skall blifva synnerligen stor, och att den icke skall lända till någon välsignelse för de kommuner, som nu skulle få ett eller annat hundratal kronor mera af dessa bränvinsmedel. Hvad särskildt Pjetteryds församling beträffar, tror jag att dess medlemmar icke skola blifva det minsta lindrigare beskattade, om de få hvad Friherre Barnekow så lifligt önskar och påyrkar.

På dessa grunder och i synnerhet derför att jag anser hela detta skatteväsen, att man skall taga ur den fattige suparens fickor, för att de förmögnare skola kunna lindrigare beskattas, de må nu vara stadsborgare eller hemmansegare, vara så ömkligt, att jag hellre ville se, att hela denna beskattning vore borta och inginge till staten, kan jag, i det skick, frågan nu föreligger, icke annat än yrka afslag å Utskottets förslag.

Herr Stjernspetz: Den senaste ärade talarens anförande gick ut på att visa, att dessa bränvinsförsäljningsmedel vore rigtiga syndapenningar, och han ordade om den förbannelse, som skulle vidlåda dem. Jag får då säga, att han, såsom god stadsbo, väl borde stå så mycket på sin egen kommuns bästa, att han vore angelägen om att förminska denna förbannelse för städerna i allmänhet och Stockholm i synnerhet, hvarföre jag också hade anledning att hoppas, att han vid slutet af sitt föredrag af just detta skäl skulle hafva biträdt min mening att från Stockholms kommun afvända en del af den förbannelse, som vidlåder dessa syndapenningar.

Jag yrkar fortfarande bifall till Friherre Barnekows förslag.

Friherre Barnekow: Jag ber om ursäkt derför, att jag ännu en gång måste taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk. En af Kammarens ledamöter här bredvid mig skrattade så hjertligt åt mig, derför att jag skulle räknat skulder som inkomster. För att i någon mån lugna honom, vill jag nämna, hvad jag stödt mina uppgifter på. I den stat för Stockholms stad, som jag här har framför mig, finnas i inkomstkolumnen upptagna följande poster: »Tomter och hyror». Det är väl ej lån. »Räntor»; är det lån? »Utdebitering på bevillningskronan»; kan det anses vara lån? »Fattigvård»; är det lån? »På annan grund utdebiterade»; är det lån? »Naturaprestationer»; kan det vara lån? »Till folkskolans behof»; är det lån? »Andra ändamål»; det är väl icke heller lån? »Utskänkning och utminutering»; är det lån? »Hamn-

afgifter»; kan det vara lån? »Tolagsafgifter»; är det lån? »Vattenledningsafgifter»; kan det anses vara lån? »Understödstagare»; är det lån? Den sista posten slutligen benämnes »Öfriga inkomster». Deri skulle nu möjligen lån kunna anses vara inbegripna. Men derefter står i summeringskolumnen såsom stadens inkomst den af mig uppgifna summan 8,700,000 kronor. Om nu i dessa statistiska uppgifter de af staden upplånade medlen skulle vara inbegripne under »öfrige inkomster», så har äfven jag beräknat dessa medel såsom inkomst, i annat fall icke. I hvilken händelse som helst finnes ingen anledning att skratta, derför att jag stödt mina uppgifter på de statistiska tabellerna. Dessutom vill jag anmärka, att, äfven om de upplånade medlen skulle vara inbegripna under posten »öfriga inkomster», hvilket förefaller mig mycket oegentligt, denna post här i staten uppgår till endast 984,923 kronor, under det Friherre af Ugglas angaf de upplånade medlens belopptill icke mindre än 2,400,000 kronor.

Angående fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen. (Forts.)

Mot den näst siste talaren vill jag endast anmärka, att han hör till dessa personer, som för sig uppstält ett ideal, hvilket icke kan nås i detta lifvet, men möjligen i ett annat. — Men vill han verkligen biträda ett moraliskt syfte, så hoppas jag, att han understödjer mig vid nästa punkt.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende på förevarande punkt blifvit framstälda följande yrkanden:

1:o) af Friherre *Barnekow*, att Utskottets hemställan skulle på det sätt bifallas, att § 24 i nu gällande bränvinsförsäljningslag erhölle följande lydelse:

»Utaf de afgifter, som enligt denna förordning inflyta för minuthandel med eller utskänkning af bränvin i stad, äfvensom af den nettovinst på rörelsen, som bolag i stad enligt § 18 skall afstå, behålle staden ena hälften. Af andra hälften, äfvensom af alla försäljningsafgifterna å landet, behålle Stockholms stad och hvarje län för sig ena hälften, och den andra hälften ingår till Statskontoret, som fördelar denna hälft på Stockholms stad och länen efter deras folkmängd.

»Inom hvarje län» o. s. v. (lika med Utskottets förslag); samt

2:o) att Utskottets ifrågavarande hemställan skulle af Kammaren afslås.

Härefter gjorde Herr Grefven och Talmannen propositioner, först å bifall till Utskottets hemställan, sedermera på antagande af Friherre *Barnekows* förslag och slutligen på afslag å Utskottets hemställan, samt förklarade sig anse sistnämnda proposition vara besvarad med öfvervägande ja.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan såsom kontraproposition dervid antagits bifall till Utskottets hemställan med den

af Friherre *Barnekow* föreslagna ändring, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som afslår 2 punkten i Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles punkten med den af Friherre Barnekow föreslagna ändring.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 76;

Nej — 34.

Inskränkning af tiden för bränvinsutskänkning m. m.

3 punkten.

Friherre Barnekow: Vid denna punkt står jag antecknad såsom ensam reservant från denna Kammare och beder derföre att för Kammaren få tillkännagifva min uppfattning af frågan. Här gäller frågan, huruvida och i hvad mån lagstiftaren bör tillmötesgå de nykterhetssträfvanden, som för närvarande pågå i vårt land. Jag har ansett och i min reservation uttalat, att dessa sträfvanden böra understödjas och tillmötesgås mera än hvad Utskottet föreslagit. Enligt min åsigt hafva de personer, som ifra för nykterhet, uträttat mycket godt och komma fortfarande framdeles att göra det.

Jag har icke kunnat gilla motionärens förslag i 26:te punkten, deri han hemställer, att lagstiftaren skulle bestämma, hvilka tider utskänkningsställena finge hållas öppna eller skulle vara stängda, ty om den saken anser jag att hvarje kommun bör ega att sjelf, utan inblandning från statens sida, bestämma. Men deremot kan jag ej annat än gilla det syftemål, som i 28:de punkten afses, eller att utskänkning af bränvin icke bör få ega rum på sön- och helgdagar. Jag har genom mitt yrkande velat göra hvad som nu är undantag till lag, och hvad som nu är lag skulle i stället blifva undantag. Hvad skulle kunna blifva följden af att detta mitt yrkande blefve bifallet? Jo, det skulle kunna hända, att all utskänkning af bränvin på sön- och helgdagar blefve förbjuden inom vissa städer, såsom, efter hvad jag tror, redan varit fallet på åtskilliga ställen. Det skulle kunna hända, att jag på ett offentligt ställe, der jag vore van att intaga mina måltider, icke skulle kunna erhålla en aptitsup. Ja, visserligen skulle det kunna

Inskränkning af tiden för bränvinsutskänkning m. m. (Forts.)

hända, men jag kan ju i mitt hem taga så många aptitsupar jag vill, och om jag nödvändigt vill hafva en sup under måltiden, finnes ju ingenting som hindrar mig att taga min lilla flaska med mig.

Men, mine herrar, det finnes en annan sida af saken, nemligen den kristliga, att, om jag för min del har nog kraft att kunna utan öfvermått begagna mig af rusdrycker, men en annan svagare nästa icke har denna kraft, jag kan ställa till mig den frågan, om jag icke är skyldig att för hans skull inskränka mitt begär. Om den frågan en gång ställes till oss: »Hvar är din broder?», skola vi då med Cain svara: »Skall jag taga vara på min broder?» Denna dryck, som förderfvar så många menniskor och bringar så många familjer uti elände, är en olycka för hela vår nation, i synnerhet på det sätt vi begagna den. Ännu råder hos oss den uppfattning, ehuru visserligen i mindre grad än fordom, att om några personer komma tillsammans i ett lag och den ene bjuder sällskapet på någon spirituosa, skall den andre äfven göra det, och om den andre gör det, skall äfven den tredje göra det o. s. v. Ja, den uppfattning gör sig ofta gällande, att den som super mest är den dugtigaste. I stället borde den uppfattning göra sig gällande, att den, som bäst kan motstå frestelsen och super minst, är den dugtigaste karlen, ty det fordras större karaktersstyrka att motstå och beherska sitt begär efter rusdrycker än att förtära sådana drycker i stora qvantiteter och duka under för sitt begär.

Det påståendet är mig nogsamt bekant, att man i allmänhet icke bör skrifva allt för stränga lagar, ty derigenom tvingar man till deras öfverträdelse. Men hvad denna frågan angår, så är min uppfattning ej sådan, utan anser jag att lagen bör stadga förbud för utskänkning af bränvin under sön- och helgdagar såsom regel och lemna åt vederbörande myndigheter att hvar och en inom sitt distrikt på eget ansvar medgifva den bränvinsutskänkning, som äfven å dessa dagar kan anses böra ifrågakomma.

Jag yrkar bifall till min reservation.

Herr Bennich: Inom Utskottet har jag hufvudsakligen uttalat mig i samma syfte som den sist ärade talaren, och jag har äfven vid flera föregående tillfällen inom denna Kammare uttalat min mening derom, att lagstiftningen borde ingripa mer än den för närvarande gör, men det oaktadt anser jag det nu icke vara skäl, att Riksdagen vidtager en förändring i den gällande lagstiftningen, och detta uteslutande af det skäl, som vid afgörandet af föregående punkt gjorde sig gällande, att vi hafva att förvänta, såsom man förmodar, redan nästa riksdag en Kongl. proposition angående bränvinshandelns ordnande. Att vid sådant förhållande nu vidtaga ändring i föreliggande lagstiftning, vare sig en sådan ändring, som omförmäles i tredje punkten, eller en sådan, som omnämnes i fjerde punkten af Utskottets betänkande, anser jag icke vara välbetänkt. Det är af denna anledning,

Inskränkning af tiden för bränvinsutskänkning m. m. (Forts.)

men också endast af denna, som jag för närvarande biträder det slut, hvartill Utskottet så väl i tredje som i fjerde punkten kommit.

Herr Dahl: Det i denna punkt behandlade förslaget är utan tvifvel till sitt syfte välment och värdt allt erkännande, men det oaktadt har jag icke kunnat i Utskottet understödja det, emedan jag icke finner det välbetänkt eller ens af förhållandena påkalladt. Den största olägenhet, som den här ifrågasatta lagförändringen enligt mitt förmenande skulle komma att medföra, ligger deri, att bränvinshandelns ordnande, som utan tvifvel är en mycket vigtig kommunalangelägenhet, skulle i städerna hufvudsakligen blifva hänvisadt till magistraterna. I ganska många af landets smärre städer utgöres emellertid, som bekant, magistraten af en enda person, och man kan lätt fatta, hvilken våda det skulle ligga uti att göra en så vigtig samhällsangelägenhets ordnande beroende af det individuella tycket, för att icke säga godtycket. Den nu gällande lagstiftningen har, på ett efter min uppfattning både humant och ändamålsenligt sätt, lagt i kommunalstyrelsens egna händer att bestämma alla de inskränkningar i afseende på bränvinsförsäljningen, som efter hvarje orts särskilda förhållanden kunna anses önskvärda och lämpliga, och det har ju också visat sig att ganska många samhällen begagnat sig af den sålunda dem medgifna rättigheten. Nu kan man visserligen invända, såsom både i Utskottet och här i Kammaren hörts, att samma inskränkningar, som några samhällen redan frivilligt påtagit sig, borde äfven kunna genom lag påläggas alla, och man kan dervid utgå från den uppfattningen, att det är bättre, om ett lagstadgande är så strängt som möjligt, med öppen lemnad rätt för vederbörande att derifrån meddela undantag, än att låta den normerande lagbestämmelsen hafva en mildare karakter och lemna åt kommunerna att deraf göra en strängare tillämpning. Jag håller likväl före — hvad ock både all historisk erfarenhet ända från Dracos dagar och ett aktgifvande på vår egen tids företeelser torde gifva vid handen — att sådana lagbud, som, för främjande af samhällsordning och sedliga syften, lägga allt för tryckande band på den personliga friheten eller stadga allt för obillig straffpåföljd, visserligen icke ledt till det med dem åsyftade ändamålet. När en lagstiftning går vida utöfver hvad som i samtidens allmännaste uppfattning är förenligt med rättvisa och med ett klokt afvägande af förefintliga praktiska kraf, så varder påföljden gemenligen den, att vid sidan af en skenbart sträng laglydnad innästla sig alldagliga lagöfverträdelser i smyg, med hvilka man vänjer sig att hafva en fördragsamhet, som efter hand faktiskt annullerar den skrifna lagen. Så mycket jag än värderar alla nykterhetssträfvanden och efter bästa förmåga alltid sökt främja dem, har jag dock icke kunnat vara med om ett så beskaffadt förmynderskap öfver kommunalstyrelserna, som nu ifrågasatts, isynnerhet när jag är viss om att detta förmynderskap skulle komma att rätt ofta hvila i enskilda personers händer.

Inskränkning af tiden för bränvinsutskänkning m. m. (Forts.)

Då redan nu gällande lagstiftning lagt i kommunalstyrelsernas hand att vidtaga alla önskvärda inskränkningar i bränvinshandeln, har jag icke kunnat understödja den föreslagna lagändringen, utan får jag, med hänvisande till den utförligare motivering, som förekommer i Utskottets betänkande och hvilken jag anser gerna kunde i oförändradt skick antagas, yrka bifall till Utskottets förslag i den nu föredragna punkten.

Herr Lindhagen: Redan vid en föregående punkt, då fråga var om förändrad fördelning af bränvinsförsäljningsmedlen, hade jag tänkt begära ordet i anledning af en talares yttrande att han yrkade afslag derför, att en Kongl. proposition i ämnet vore att förvänta, men att han i sjelfva verket slöte sig till det förslag, mot hvilket han komme att rösta. Detsamma har nu inträffat vid denna punkt, i det att Bevillnings-Utskottets ärade ordförande förklarat sig vilja biträda Utskottets förslag, endast i afvaktan på en Kongl. proposition i ämnet, men att han i sak delade den af några reservanter uttalade åsigt, att bränvinsutskänkning under sön- och helgdagar bör vara i allmänhet förbjuden, med vederbörande myndighet förbehållen rätt att medgifva utskänkning någon viss tid på dagen, då särskilda omständigheter föranleda.

Då jag icke kan dela sistnämnda åsigt, har jag ansett mig böra begära ordet för att i Kammarens protokoll nedlägga en gensaga mot densamma, så att ej den föreställning må uppstå att samma åsigt med någon viss enhällighet omfattas af Kammarens ledamöter, hvilket kunde verka vilseledande vid uppgörandet af den väntade Kongl. propositionen i ämnet. Lika med den siste talaren är jag bestämdt öfvertygad, att en lagstiftning i den rigtning, som förordades af Bevillnings-Utskottets ordförande, icke är den rigtiga. Man bör ej mer än som är nödvändigt klafbinda menniskornas handlingsfrihet. Går man tillväga på annat sätt, hämnar det sig genom reaktion. Och dessutom, i hvilken ställning skulle kommunerna komma till bränvinsutskänkningsfrågan? Nu medgifver lagstiftningen mera frihet i afseende å utskänkningen, och kommunerna hafva det moraliska åliggandet och ansvaret att så mycket som möjligt söka inskränka den. Om man deremot i lag gjorde utskänkningsförbud till regel, men tilläte kommunerna att medgifva undantag derifrån, så komme kommunerna i en omoralisk ställning till bränvinsfrågan. Erfarenheten så väl hos oss som i andra land har också tillräckligt lagt i dagen, att en lagstiftning, sådan som reservanterne föreslagit, är mera välmenande än välsignelsebringande. Det är hufvudsakligen genom moraliska medel som dryckenskapslasten skall kunna hämmas. Drakoniska lagar hjelpa här icke.

Herr Berg: Det är mig icke möjligt att kunna förena mig uti den siste, högt ärade talarens åsigt i denna fråga. Vi veta, att sön-

Inskränkning af tiden för bränvinsutskänkning m. m. (Forts.)

dagen är till för menniskornas skull och icke menniskorna för sabbaten, ty söndagen är oss gifven till hvila och vederqvickelse efter veckans arbetsdagars mödor och bekymmer. Således är sabbaten gifven till en dag, på hvilken vi skulle få hvila och vederqvicka oss, men den hvila och vederqvickelse, som de flesta stadskommuner tillåta en del af stadens befolkning att ega, är allt annat än god, ty det är herrarne icke oveterligt, att för en stor del af städernas manliga befolkning blir Herrens dag, som är oss gifven till andlig vederqvickelse, den svåraste syndadagen, och det är icke svårt att utleta källan till denna oregelbundenhet. Den är just våra krogar. Man talar om att det vore förhastadt att stifta en sådan lag som den, att kommunerna skulle nödgas hafva sina krogar stängda på söndagarne. Jag tror icke, att så vore förhållandet, och icke heller, att det åstadkomme så stora lagöfverträdelser. Bör man icke mer fråga efter hvad som är rätt inför Gud och menniskor? Och det kan icke vara rätt att på en sådan dag låta en befolkning, som sjelf vill blifva fri från frestelsen, icke få sin önskan uppfyld. Här hafva öfver 10,000 arbetare ingått med en anhållan, att krogarne måtte hållas stängda på söndagarne, och detta derför, att dessa 10,000 arbetare erkänna sin egen svaghet att, då frestelsen lockar, icke kunna motstå den, men de hafva fått ett bleklagdt nej på sin vördsamma anhållan och komma nog att få så allt jemt. Vore det derföre icke välbetänkt af lagstiftaren att komma den fattigare och svagare befolkningen till hjelp? Kan det gå för sig i London, att man der icke behöfver se offentliga ställen öppna under sabbaten, borde det ock kunna gå för sig i Stockholm. Jag undrar om det icke på den allvarlige betraktaren och på oss litet hvar gör ett pinsamt intryck att se dessa Stockholms lungor, Berzelii park, Kungsträdgården och den lilla vackra Strömparterren med sitt söndagssuperi? Gör det icke ett vemodigt intryck, att de stockholmare, som icke hafva råd och tillfälle att hafva sommarställen, icke kunna besöka dessa platser utan att plågas af punsch- och konjaksångor? Kan man egentligen säga, att vår hufvudstad gör intryck af en kristlig stad i ett kristligt samhälle, då man på Herrens dag ser tusentals personer sitta omkring punsch- och konjakskaraffinerna, under det gratismusiken stör den enskilde vandraren som går der? Nej, vår stad bär då allt annat än pregeln af ett kristligt samhälle! Det borde och kunde vara annorlunda. Skulle icke många prisa sig lyckliga, om de åtminstone *en* dag i veckan kunde besöka dessa platser, utan att störas af krogarne? Gäller detta om de så kallade bättre krogarne, så hemställer jag, huruvida vi icke borde hafva någon liten barmhertighet äfven med vår arbetarebefolkning. Det är icke allom gifvet att vara starka nog att gå förbi den ena frestelsen efter den andra utan att falla. Det är icke blott den fattige arbetaren, som lider häraf; det är äfven hans fattiga hustru och barn, som få lida mer än suparen sjelf. Det torde vara att beakta, att det om måndagarne företrädesvis är mycket att göra i Stockholms polisdomstol. År 1881

Inskränkning af tiden för bränvinsutskänkning m. m. (Forts.)

hafva mer än 6,000 personer blifvit bötfälda för fylleri, och de flesta af dessa förseelser hafva begåtts å söndag. Den enda glädje de sålunda bötfälde hafva af sina söndagar är den, att om de icke kunna betala sina böter, polisen sätter in dem på några dygns vatten och bröd. Under det sålunda den förmögne skaffas hem i en droska eller af vänner och vänners vänner tages om hand, kommer det en barmhertig samarit med blanka knappar och sätter in den andre på vatten och bröd. Följden blir att, när han kommer ut, har han icke blifvit förbättrad af detta straff, utan förbittrad öfver att staten först tager en hög skatt af honom för en dryck, som är värd en sjettedel af hvad han betalat derför, och att han sedan får lida straff för det han har begagnat denna dryck. Sedan han fått »kopparslagare», såsom man säger, och icke haft tillgång på ordentlig föda, blir det det första han gör, när han kommit ut, att skaffa sig sju öre till en ny sup och så går det undan för undan. Är det nu sant, hvad jag påstår, att de flesta fylleriförseelser försiggå under söndagsdygnet, då är det ju en pligt för dem, som fått lagstiftningen om hand, att åtminstone komma denna del af befolkningen, som ingen talan har i lagstiftningsfrågor, till mötes och erkänna, att den bör vara befriad från frestelsen åtminstone en dag i veckan. Jag anhåller derför att få yrka bifall till Friherre Barnekows reservation.

Herr Olsson: Jag beder att få instämma i det förslag, som Friherre Barnekow afgifvit. Jag tror det vara både klokt och ändamålsenligt att en sådan lagstiftning redan nu beslutas.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr Grefven och Talmannen enligt de derunder framstälda yrkandena propositioner, först å bifall till Utskottets förevarande hemställan och sedan på afslag derå och bifall till Friherre *Barnekows* deremot afgifna reservation, samt förklarade sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af denna lydelse:

Den, som bifaller 3 punkten i Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås punkten och bifalles Friherre Barnekows deremot afgifna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 42;

Nej — 58;

4 och 5 punkterna.

Biföllos.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 28 och 29 innevarande Mars bordlagda utlåtande N:o 15 a, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel.

1—8 punkterna.

Biföllos.

9 punkten.

Lades till handlingarne.

Pension för Löjtnanten S. G. Westmans enka.

10 punkten.

Friherre von Kræmer: Då jag afgifvit min reservation vid denna punkt, ber jag få rätta ett tryckfel, som insmugit sig vid omnämnandet af Stats-Utskottets utlåtande vid 1882 års Riksdag, i det att i stället för *N:o 56* bör det vara *N:o 46,* hvilket jag velat omnämna, ifall någon af Kamrarnes ledamöter skulle vilja kontrollera uppgiftens rigtighet. Det var äfven der fråga om en tillfällig olyckshändelse, som träffade en person i tjensten, och på den grund beviljade Riksdagen pension, icke endast åt hans enka, utan äfven åt hans tre omyndiga barn.

Här föreligger en ännu mer för bifall talande olyckshändelse, i det att en person *under utöfningen af sin tjenst* skadades vid en eldsvåda och sedermera afled till följd deraf.

Jag kan således icke annat än hysa den förhoppningen, att Första Kammaren, med afslag å Utskottets framställning, måtte bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Pension för Löjtnanten S. G. Westmans enka. (Forts.)

Grefve Lagerberg: Jag ber att få instämma i Friherre von Kræmers yttrande.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende på förevarande punkt endast blifvit yrkadt, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till Utskottets hemställan och derefter på afslag derå och bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

11 och 12 punkterna.

Biföllos.

13 punkten.

Provinsialläkares pensionsrätt.

Mom. a.)

Herr Sundberg: Det förefaller mig, det må jag säga, temligen oväntadt att Stats-Utskottet ansett sig böra tillstyrka ett afslag på den pension, som Kongl. Maj:t ifrågasatt för provinsialläkarne. Detta är nemligen, såsom I, mine herrar, väl kännen, en mycket gammal fråga, som många gånger förnyats från så väl denna läkarecorps' egen sida som ock Medicinalstyrelsens.

Den första framställningen i den rigtningen från nämnda styrelse eller, såsom den då kallades, Sundhetskollegium, daterar sig från år 1862 och innefattade då ett förslag i ungefär samma syfte som det, hvilket nu är i form af en proposition utaf Kongl. Maj:t för Riksdagen framlagdt.

Ser jag på de skäl, som Utskottet anfört för sitt afstyrkande, förekomma de åtminstone mig vara någorlunda svaga.

De skäl, som i betänkandet anförts, äro hufvudsakligen två.

Det ena är det, att man icke bör befatta sig med denna pensionsfråga, förrän sjelfva frågan om provinsialläkarnes blifvande tjensteåligganden nöjaktigt blifvit utredd; och det andra skälet är det, att det skulle strida mot de grundsatser eller principer, som vanligen iakttagits i fråga om pensioners beviljande, att pensionsbeloppet sattes högre än den lön som dessa tjenstemän åtnjuta.

Hvad det första skälet vidkommer, synes det väl icke kunna väga rätt tungt. Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdeparte-

Provinsiallä-kares pensionsrätt. (Forts.)

mentet har redan i sin diktamen till statsrådsprotokollet i denna fråga mycket rigtigt anmärkt — något som Stats-Utskottet också anfört — att dessa begge saker icke hafva sådant sammanhang med hvarandra, att icke pensionsfrågan kunde behandlas i förväg, innan den andra sidan af frågan företages, i synnerhet som slutbehandlingen af frågan om provinsialläkarnes blifvande åligganden, om deras tjenstgöringsdistrikt med mera till följd af den meningsskiljaktighet, som i ty fall eger rum, torde ganska länge låta vänta på sig.

Men om man nu har utsigt att länge få vänta på lösningen af de sistnämnda frågorna — kan det då vara rätt och billigt att låta den nuvarande tjenstemannacorpsen under denna långa tid vara i mistning af hvad, efter min uppfattning, billighet och rättvisa fordra i afseende å de löneförmåner, som de böra åtnjuta?

Detta är obarmhertigt och grymt handladt emot desse tjenstemän och det är i synnerhet grymt handladt emot de distrikt, der de äro anställde; ty att sjukvården derstädes skulle lida derpå, att desse gamle män för sin utkomsts skull måste tjena qvar — det kan hvarken vara rättvist, billigt eller nyttigt.

Hvad det andra skälet, det principiella, beträffar, så har redan Herr Departementschefen i sitt anförande till statsrådsprotokollet anmärkt, hurusom det i flere fall inträffar, att pension beviljas och måste beviljas till högre belopp än sjelfva den lön, som tjenstemannen åtnjutit, nemligen i de fall då hans tjensteåligganden äro af den beskaffenhet, att lönen måste anses utgöra blott en mindre del af hans inkomster, och den större delen af dem utgöres af sportler.

Sålunda erinras det om att till förste landmätare utbetalas pension, större än lönen, och samma är förhållandet beträffande häradshöfdingarne.

Vilja vi gå öfver på flera andra områden, kunna liknande exempel anföras; så till exempel i fråga om städernas magistratspersoner, hvilka åtnjuta mindre lön, men hafva att påräkna större inkomst i sportler, hvarför ock deras pension jemförelsevis utgår med högre belopp än för dem som hafva en fix, större lön. Så sker ock när städerna pensionera sina stadsläkare. Lönen för dem kan vara liten, men när de pensioneras, få de större pension än lönen, ty då kunna de icke längre förtjena något genom utöfningen af sitt yrke.

Vid detta *principiella* tror jag således man icke behöfver lägga mycken vigt.

Ganska egen förekommer mig denna Stats-Utskottets användning af termerna »principer», »grundsatser» och så vidare, ty de användas efter husbehof, allt efter som de tyckas »passa i stycke»; och när jag ser en sådan der liten »fyratummare» i Utskottets betänkande, af hvilken den ena hälften angår det »principiella» och den andra icke är mycket mera värd, kan jag omöjligt låta bli att, med tillämpning af en tysk författares yttrande, tänka på att Utskottet är icke »Principenlos, aber ohne Principen»!

Provinsialläkares pensionsrätt. (Forts.)

För min del kommer jag således till det resultat, att jag tror det både billighet och klokhet fordra, att frågan om provinsialläkarnes pensionering redan nu tages om händer af Riksdagen, och att i hufvudsak det varder beviljadt som af Kongl. Maj:t föreslagits.

Det enda, för hvilket jag dervid hyser någon betänklighet, är vilkoren för pensioneringen.

Kongl. Maj:t har föreslagit, att den ifrågasatta pensionen skulle utgå till provinsialläkarne vid 60 års ålder och efter 30 års tjenstgöring.

Detta gestaltar sig något hårdt i verkligheten. Det har bland Kammarens ledamöter utdelats en liten skrift, uppsatt af en provinsialläkare, hvari förekomma uppgifter om huru tillämpningen af dessa föreskrifter skulle slå ut på den nuvarande corpsen; och enligt denna beräkning ser tillämpningen ganska afskräckande ut. Det gestaltar sig nemligen så — och hans uppgifter äro enligt hvad mig berättats från säkert håll kontrollerade, så att de kunna anses för rigtiga — att den medelålder, i hvilken provincialläkarne rycka in så att de få beräkna tjensteår, är 37 $^1/_2$ år eller för att bestämma siffran närmare 37 $^{11}/_{100}$ år. Då inträffar det således, att för mängden af dem skulle pensionsåldern inträffa, icke såsom Kongl. Maj:t velat bestämma eller vid 60 år, utan vid 67 års ålder. Således skulle de icke blifva tidigare pensionerade än andra civila tjenstemän, utan senare.

Följer man vidare dessa uppgifter, ser man huru det för de 132 nuvarande medlemmarne af provinsialläkarecorpsen skulle slå ut med afseende å den tid, vid hvilken de enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle komma i åtnjutande af pensionsrätt. Vid fylda 60 år skulle detta vara fallet endast med 15 stycken eller med 11 $^{36}/_{100}$ procent af hela antalet; och vid fylda 65 år blir det fallet med 46 stycken eller 34 $^{8}/_{100}$ procent. För de återstående gestaltar sig förhållandet deremot så, att vid fylda 70 år hafva 29 $^{55}/_{100}$ procent och vid fylda 88 år hafva de återstående 24 $^{25}/_{100}$ procent hunnit till det tjenstårsmått, som berättigar till pensions åtnjutande.

Jag tror derför, att det icke kan vara så alldeles rigtigt att bestämma tjenstetiden så lång som den, hvilken Kongl. Maj:t föreslagit. Medicinalstyrelsen har, såsom bekant, föreslagit, liksom ock motionären Herr Hedin, att pensionsåldern för desse tjenstemän skulle bestämmas till 55 lefnadsår och 25 års tjenstetid, deraf dock 20 år såsom provinsialläkare.

Denna tideberäkning framställdes af Medicinalstyrelsen redan år 1862 och har sedermera af densamma vidhållits, så att den i allt fall måtte hafva åtskilliga skäl för sig.

Nu vill jag, för min del, i afseende å lefnadsåldern icke ifrågasätta någon ändring i hvad Kongl. Maj:t föreslagit, ty om man antager, att i allmänhet tjenstetiden för en läkare bör kunna beräknas börja vid 35 års ålder, så är han efter 25 års tjenstetid vanligen vid fylda 60 år pensionsberättigad.

Provinsialläkares pensionsrätt. (Forts.)

Jag vågar således, för min del, icke säga, att den af Kongl. Maj:t föreslagna åldersbestämmelsen om 60 år skulle vara origtig, utan jag tror verkligen att den låter försvara sig; men deremot tror jag icke att de 30 tjensteåren låta försvara sig, ty i så fall slår det så ut, att de icke kunna komma i åtnjutande af pension vid den lefnadsålder, när de verkligen böra blifva pensionerade så väl för deras egen som för sjukvårdens skull.

Jag tillåter mig på grund af hvad jag anfört yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag med den ändring likväl, i likhet med hvad Medicinalstyrelsen i afseende å *tjenstetiden* föreslagit, att provinsialläkarne skulle vid fylda 60 lefnadsår och efter 25 års tjenstgöring i statens tjenst, deraf 20 år såsom provinsialläkare, vara berättigade till pension med det belopp, som af Kongl. Maj:t föreslagits; och får jag vördsamt anhålla om proposition på detta yrkande.

Herr vice Talmannen: Då den inom Andra Kammaren af Herr Hedin väckta, i denna punkt under mom. b) behandlade motion icke innehåller något annat än en hemställan om en modifikation i Kongl. Maj:ts proposition, så tillåter jag mig föreslå, att detta mom. b) måtte få företagas i sammanhang med det nyss föredragna mom. a).

Denna hemställan bifölls, i följd hvaraf upplästes *mom. b)*

Friherre von Kræmer: Den förste ärade talaren har gjort Stats-Utskottet ganska svåra förebråelser, i det han sade, att vi skulle helt och hållet sakna principer. Det synes mig dock vara hårdt, åtminstone vid detta tillfälle, att få uppbära en sådan förebråelse, då det synes mig, att vi hafva anfört ganska klara och tydliga skäl för vårt afstyrkande af den Kongl. propositionen.

De principer, hvilka åberopats, äro dels att en minskning i provinsialläkarnes så väl lefnads- som tjensteår så nyligen beviljats som år 1878.

Vidare hafva vi, i enlighet med hvad Kongl. Maj:t framstält, äfven anfört, att en instruktion för provinsialläkare är under behandling, och att det vid sådant förhållande icke skulle vara skäl att i något afseende vidtaga förändringar i de bestämmelser, som för närvarande för provinsialläkarne äro gällande. Vidare och för det tredje hafva vi anfört att, då deras lön för det närvarande utgår med 2,500 kronor, äfven med inberäkning af ålderstillägget, det icke kan vara lämpligt att, afvikande från all hittills gällande praxis, bestämma deras pension till högre belopp än lönen, helst till ett så mycket högre belopp som 4,000 kronor.

Det synes mig sålunda vara ganska vigtiga principer, som Stats-Utskottet följt vid afgifvandet af sitt utlåtande. Det finnes dock *en* princip, som Stats-Utskottet icke har — och det är väl det, som är felet, kan jag tro — Stats-Utskottet har *icke* den principen att utan

Provinsialläkares pensionsrätt. (Forts.)

åtskilnad tillstyrka bifall till alla anslag. Stats-Utskottet har, tvärtom, till princip att, i enlighet med Riksdagsordningens 39 §:s föreskrift, tillse hvilka anslag möjligen kunna undvaras, och hvilka som kunna nedsättas.

Vidare ber jag få återkomma till Utskottets betänkande och först och främst granska Kongl. Maj:ts yttrande. Kongl. Maj:t säger sjelf, att i afseende å lönens storlek Kongl. Maj:t icke nu vill tillstyrka någon förändring, emedan instruktionen för provinsialläkarne ännu icke är fastställd, och de herskande meningarne äro skiljaktiga i afseende å hvad denna instruktion skall stadga, beträffande provinsialläkarnes tjensteskyldigheter; hvarjemte Kongl. Maj:t ansett, att icke heller tjenstetiden och åldersbestämmelserna nu borde förändras.

Kongl. Maj:t har således i två vigtiga fall, nemligen med afseende å lönen och åldersbestämmelserna, gått Utskottet i förväg genom att afstyrka förändringar. Det enda som synes mig inkonseqvent är, att Kongl. Maj:t, i stället för att sluta med att jemväl afstyrka den tredje förändringen, nemligen med afseende å pensionens belopp, i stället tillstyrkt denna förändring.

Utskottet synes mig helt enkelt hafva godkänt Kongl. Maj:ts resonnement, men af detsamma dragit den följdrigtiga konseqvensen.

Att provinsialläkarne behöfva en tillökning i sin pension, att de behöfva ökade lönevilkor samt förändrad tjensteårsberäkning och åldersbestämmelser, allt detta är jag villig erkänna, men såsom frågan nu står, har jag icke funnit, att Utskottet kunnat handla annorlunda än det gjort.

Den förste ärade talaren anförde sjelf, att i en broschyr, som utdelats bland Riksdagens ledamöter, och hvars författare sjelf är provinsialläkare, framhållits, att den af Kongl. Maj:t föreslagna förbättringen skulle blifva helt och hållet illusorisk, om man icke äfven förändrade de nu gällande bestämmelserna om lefnadsåren och tjenståren, hvilka Kongl. Maj:t ej velat förändra.

Då det således är i full konseqvens med hvad Kongl. Maj:t i de två första delarne af frågan förutsatt, som Utskottet med afseende äfven på frågans tredje del kommit till det afstyrkande resultat, hvartill det kommit, och då den enstaka förändring, som Kongl. Maj:t föreslagit, eller i afseende å pensionsvilkoren, ej skulle leda till det åsyftade målet, så får jag anhålla om bifall till hvad Utskottet tillstyrkt i den först föredragna punkten a); och då nu äfven punkten b) föredragits, anhåller jag om bifall äfven till denna.

Grefve Beck-Friis: På de skäl, som af den siste ärade talaren blifvit anförda, får äfven jag yrka bifall till Stats-Utskottets förslag med afslag å Kongl. Maj:ts proposition. Jag är nemligen alls icke öfvertygad om, att, såsom Medicinalstyrelsen säger, det skulle vara tillräckligt för ordnande af provinsialläkarnes ställning att gifva dem ökade löner och ökadt pensionsbelopp. Jag anser nemligen, att denna

Provinsialläkares pensionsrätt. (Forts.)

institution är af så olikartad beskaffenhet i de olika delarne af landet, att det är omöjligt att skära alla öfver en kam, och det är derför min åsigt, att den väg Riksdagen hittills beträdt, nemligen att indela provinsialläkarne i olika klasser med olika lönebelopp, varit den rätta, ty det är ju klart, att under det att en provinsialläkare i en tätt befolkad och förmögen ort kan förtjena så mycket, att han icke blott har sin nödtorftiga bergning, utan äfven en riklig bergning, så äro deremot förhållandena i glest befolkade och fattiga trakter af vårt land sådana, att provinsialläkaren, för att kunna existera, behöfver en mycket större lön. Och att äfven Kongl. Maj:t hyst betänkligheter mot att biträda hvad Medicinalstyrelsen i detta fall föreslagit, synes mig framgå deraf, att endast pensionsbeloppet vid detta tillfälle blifvit uttaget från förslaget, samt då dertill kommer att, såsom den förste ärade talaren visat, ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del alldeles icke skulle vara för provinsialläkarne fördelaktigt, i det att högst få skulle blifva berättigade till pension förrän vid mycket hög ålder, så kan jag för min del icke tillstyrka bifall dertill. Så t. ex. skulle två provinsialläkare blifva pensionsmessige först vid 82 års års ålder, en vid 83, två vid 85 och en vid 88 års ålder o. s. v. Detta visar ju tydligen, att olägenheterna alldeles icke skulle blifva afhjelpta genom bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del. På dessa skäl får jag sålunda yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Vid behandlingen af den nu föreliggande frågan synes det mig icke vara skäl att inlåta sig på spörsmålet, huruvida någon reglering af provinsialläkarnes löner för närvarande är önskvärd eller icke. Något förslag i det ämnet föreligger nemligen ej. Jag delar väl den siste ärade talarens åsigt derom — deraf har jag icke gjort någon hemlighet — att provinsialläkarne i afseende å löneförmåner icke böra skäras alla öfver en kam, utan att förhållandena inom olika distrikt äro så olika, att äfven olikheter i afseende på lönerna väl låta sig försvaras. Men hvad Kongl. Maj:t nu har föreslagit handlar icke om lönerna, utan endast om pensionsbeloppen, och om det än är en sanning, att en provinsialläkare i ett godt distrikt förtjenar mycket mera än provinsialläkaren i ett dåligt, och att derför lönen för den förre kan sättas lägre, än för den senare, så följer dock icke deraf, att när tjenstbarhetstiden upphör och hvilans tid inträffar, det bör vara en olikhet i afseende å pensionen mellan den ene och den andre. Då är nemligen så väl den ene som den andre urståndsatt att vidare något förtjena, och likhet bör derför inträda. För den skull kunna de argument, som anförts för olikhet i afseende å lönerna, icke hafva någon betydelse, då fråga är om pensionsbeloppen. Jag är vidare väl ense med de begge siste talarne deri, att frågan om en reglering af provinsialläkarnes tjensteåliggande ännu icke är mogen, men det förefaller mig, som man deraf icke borde kunna draga den slutsatsen, att man icke skulle kunna göra

hvad billighet, klokhet och rättvisa bjuda i afseende på pensionering af provinsialläkarne, hvilka ju redan nu hafva sig tjensteåligganden ålagda, och hvilkas verksamhet, såsom hvar och en torde böra erkänna, är af beskaffenhet, att om provinsialläkaren eljest gör sin pligt, han i högre grad än de flesta andra embets- och tjenstemän blir i förtid utsliten.

Provinsialläkares pensionsrätt. (Forts.)

Nu är likväl frågan, hvad rättvisan i detta afseende kan kräfva, och dervid kan spörjas så väl hvilka vilkor böra uppställas för pensionsrätten som huru stort pensionsbeloppet bör vara. Hvad vilkoren angår, äro de för närvarande 60 års lefnadsålder och 30 års tjenstgöring i statens tjenst. Medicinalstyrelsen har i stället föreslagit 55 lefnadsår och 25 års tjenstgöring i statens tjenst. Såsom Kammaren behagade finna, utgå både den nuvarande bestämmelsen och Medicinalstyrelsens förslag från den tanken, att tjensteåren i allmänhet skulle kunna beräknas från 30 års ålder. Medicinalstyrelsen har i det fallet uppstält sin beräkning fullkomligt i öfverensstämmelse med de nu gällande bestämmelserna. De 25 tjensteåren räcka till 55 års ålder, om man såsom utgångspunkt antager en ålder af 30 år. Regeringen hade derför icke någon anledning att antaga, att denna utgångspunkt skulle vara origtig, utan utgick från 30 års ålder såsom begynnelsetid för tjenstgöringen i statens tjenst, på samma sätt som Medicinalstyrelsen hade gjort.

Nu har här bland Kammarens ledamöter blifvit utdelad en broschyr, som bland annat söker visa, att medelåldern för läkarnes begynnande tjenstgöring skulle vara 37 år, och det har här blifvit sagdt, att denna broschyrs uppgifter blifvit noga granskade och befunnits allt igenom korrekta. Jag ber dock få säga, att denna granskning tyvärr måtte hafva skett på ett högst egendomligt sätt, ty dessa uppgifter — jag har för min del bemödat mig att sorgfälligt granska dem — bevisa alls icke det de skulle bevisa. Så vidt jag kunnat finna, äro tabellerna uppgjorda på det sätt, att vederbörande tagit fram den senaste statskalendern, gått igenom alla utnämnda provinsialläkare, sett efter födelseåren och det år de först blifvit nämnda till ordinarie provinsialläkare och sedan räknat de 30 tjensteåren från det året. Förfar man på detta sätt, äro tabellerna visserligen någorlunda rigtiga, men redan i denna broschyr finnes omtaladt, att tjensteår i statens tjenst i åtskilliga fall kunna få beräknas, innan man blir ordinarie provinsialläkare. Så är ock förhållandet. Såsom bekant, får man beräkna tjensteår äfven såsom *vikarierande* provinsialläkare eller *extra* provinsialläkare, eller under hvad titel Medicinalstyrelsen än må lemna provinsialläkareförordnande. Vidare har man rätt till tjensteårsberäkning äfven såsom underläkare vid hospital, såsom läkare vid fängelser och vid statens jernvägar, såsom militärläkare, såsom amanuens eller underläkare vid Karolinska institutets eller Upsala universitets kliniker, ja äfven såsom amanuenser vid någon af dessa läroanstalters andra medicinska institutioner. Jag har gått igenom de

Provinsialläkares pensionsrätt. (Forts.)

meritförteckningar, som läkare vid sina ansökningar till tjenster ingifvit under fyra års tid, och deraf funnit, att ytterst få äro de läkare, som icke haft någon tjensteårsberäkning i statens tjenst före den dag, de blifvit utnämnda till provinsialläkare. Visserligen finnes det en och annan, som icke haft rätt till sådan tjensteårsberäkning, men å andra sidan finnes det exempel på, att några läkare haft att räkna 9 tjensteår i statens tjenst, ja en till och med 14, innan han blifvit ordinarie provinsialläkare. Deraf torde vara uppenbart att den der uppgiften om de 37 åren, som den omförmälda broschyren angifver såsom medeltal för början af tjensteårsberäkning i statens tjenst, är helt och hållet otillförlitlig, och vid hela tabellen, som der finnes, kan icke någon vigt fästas. Men å andra sidan har jag af dessa meritförteckningar funnit, att mera än hälften af provinsialläkarne synas icke kunna få räkna tjensteår från 30 års ålder. Huru långt deröfver medeltalet kommer att ligga, kan jag icke med visshet säga, men 37 år blir det visserligen icke. Förhållandet ställer sig sålunda så, att om man håller på 30 tjensteår, så komma flertalet af provinsialläkare att blifva pensionsberättigade först efter 60 års ålder.

Jag erkänner derför gerna, att beaktansvärda skäl kunna anföras för nedsättning af de 30 tjensteåren i statens tjenst till 25, och skulle Riksdagen fatta beslut i denna rigtning, så har jag ingenting att deremot invända. Om en eller annan provinsialläkare har uppnått de 25 tjensteåren i statens tjenst, innan han fylt 60 år, så är det ju icke af någon praktisk betydelse, ty han blir ju i allt fall icke pensionsberättigad förrän vid fylda 60 år.

Detta i afseende på vilkoren för erhållande af pension.

Hvad åter angår det belopp, som blifvit föreslaget pensionen, eller 4,000 kronor, så tror jag icke, att detta belopp skall kunna anses högt, i förhållande till hvad andra embets- och tjenstemän, hvilkas studier dragit lika mycken tid och kräft lika stora kostnader, och hvilka förvärfvat sig ett sådant mått af insigter, som läkarne i allmänhet hafva gjort, och hvilkas tjenstgöring är så släpig och mödosam som deras, med ett ord, i förhållande till hvad flertalet af tjenstemän, som i öfrigt kunna jemföras med läkarne, hafva rättighet till. Jag upprepar derför, att billigheten synes mig fordra, att provinsialläkarnes ställning i detta afseende förbättras i öfverensstämmelse med regeringens förslag. Man får icke tro, att provinsialläkarne under sin tjenstetid pläga samla några stora förmögenheter. Det är så långt ifrån, att provinsialläkarne, då de upphört att vara tjenstbara, plägat samla någon förmögenhet, att enligt de uppgifter, som i det fallet blifvit lemnade, förhållandet snarare tyckes vara, att förmögenhet, hvaraf de genom arf eller giftermål kommit i besittning, under tjenstetiden minskats än förökats. Jag tror sålunda icke, att man såsom skäl för bibehållande af provinsialläkarepensionen vid samma låga belopp, hvarmed den för närvarande utgår, kan anföra att provinsialläkarne under tjenstetiden förtjena så mycket, att de behöfva endast

en låg pension. Jag anhåller derför att få lägga Kammaren på hjertat, att billighet och rättvisa må visas mot denna corps af embets- och tjenstemän, hvars ställning, hvad angår pensionernas belopp, för närvarande är ganska tung, och för hvilka det är af yttersta vigt att härutinnan komma i en bättre ställning.

Provinsialläkares pensionsrätt. (Forts.)

Herr Grefve Lagerberg: Jag har icke kunnat dela Utskottets uppfattning i denna fråga, utan har, såsom Kammaren behagade finna, deremot afgifvit en reservation, deri jag i afseende å pensionsbeloppet yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition, men i fråga om de till grund för pensioneringen liggande åldersbestämmelser till Herr Hedins motion. I afseende på sjelfva saken har jag vid föregående riksdagar tillräckligt uttalat mig och ber nu blott att få instämma i hvad Herr Sundberg här yrkat. I reservationen har jag visserligen yrkat på 55 lefnadsår och 25 tjensteår i statens tjenst såsom vilkor för pensionsrätt, men då jag egentligen håller på, att 25 tjensteår måtte blifva hufvudvilkoret, och då jag hoppas, att Kammaren måtte behjerta behofvet af en förbättring i detta afseende för provinsialläkarne samt tillika vill undvika en splittring, så skall det vara mig ett nöje att instämma med Herr Sundberg äfven i afseende på åldersgränsen. Jag får sålunda i allo instämma i Herr Sundbergs förslag och ber att dertill få yrka bifall.

Herr Pettersson, P.: Då man betänker först den långa studietid, som läkarebildningen kräfver, och de kostnader, som dermed äro förenade, och vidare den ansträngande och mödosamma tjenstgöring, som åligger särskildt provinsialläkaren, ity att han ofta nog måste ut i ur och skur vare sig natt eller dag, så kan man väl icke säga, att en sådan pension, som Kongl. Maj:t föreslagit för provinsialläkarne, är för högt tilltagen. Så vidt jag kunnat af diskussionen inhemta, utgör pensionen för provinsialläkarne för närvarande 2,000 kronor. Dervid måste man dock besinna, att han, när han lemnar sin provinsialläkarebefattning, äfven måste lemna sin bostad, som han under sin tjenstetid haft fri. Han måste således efter afskedstagandet så hushålla med sin lilla pension, att den först räcker till att bestrida kostnaden för bostad samt till betäckande af krono- och kommunalutskylder, och sedan återstår för honom väl knappt mera än 1,500 kronor att lefva på. Under sin tjenstgöring måste han således söka förtjena så mycket, att han kan samla sig ett litet kapital för sin ålderdom, men kan han då rätt uppfylla sitt ändamål mot menskligheten och tillika det ändamål, som läkarebefattningen i ty fall äfven kan tjena till, nemligen att taga bort från vår allmoge mycket af dess vanliga benägenhet att anlita qvacksalfvare och tro på skrock? Erfarenheten har visat, att om läkarne icke äro för dyra, så har folket numera börjat att vida mer än förr anlita dem och fatta förtroende till deras konst.

Jag vet visserligen, att det ofta icke ljuder väl i vår allmoges

Provinsialläkares pensionsrätt. (Forts.)

öron, att pensioner beviljas åt embets- och tjenstemän, men det är just för *folkets* skull, som jag nu vågar yrka på bifall till Kongl. Maj:ts proposition med den ändring, som af Herr Sundberg blifvit föreslagen.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats dels bifall till Utskottets hemställan, dels ock, af Herr *Sundberg*, att Kammaren skulle afslå Utskottets hemställan och bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning med den ändring, att rätt till pension skulle tillkomma provinsialläkare vid fylda 60 år och efter 25 års tjenstgöring i statens tjenst, af hvilka 20 år såsom provinsialläkare.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till Herr *Sundbergs* yrkande vara med ja besvarad.

Anvisande af en personlig lön åt Doktor A. G. Nathorst.

14 punkten.

Herr Sundberg: Kammaren torde benäget ursäkta mig, att jag äfven i denna fråga vågar först taga till ordet. Det kunde visserligen så mycket mindre vara af omständigheterna påkalladt, som jag af betänkandet ser, att många af Utskottets ledamöter vid denna punkt, antecknat sig som reservanter, hvilka säkerligen mycket bättre än jag kunna redogöra för sina mot Utskottets förslag motsatta meningar; men eftersom jag hade äran att vid förra riksdagen temligen lifligt, fastän då utan framgång, intressera mig för denna samma fråga, så torde det vara ursäktligt, om mitt intresse derför äfven nu är så pass lifligt, att jag i god tid och må hända tidigare än nödigt varit anhållit om ordet.

Det anslag, som här är begärdt till förmån för Doktor Nathorst, är såsom bekant af Vetenskapsakademien äskadt år efter år. Det begärdes till 1881 års riksdag, det begärdes till 1882 års riksdag hos Kongl. Maj:t. Någon proposition kom den gången icke i fråga. Vid 1883 års riksdag fick förslaget icke heller hvila, ty då lät Akademien genom en af sina ledamöter, som tillika är ledamot af Riksdagen, på enskild väg väcka motion i ämnet. Denna motion mottogs i sak välvilligt nog, men i formelt afseende hade den dock den betänkligheten mot sig, att ett bifall till den samma i sjelfva verket skulle, såsom här inom denna Kammare specielt anmärktes, hafva inneburit ett bifall till att ett visst anslag i form af lön anvisades åt en viss bestämd person, och att Riksdagen således på samma gång skulle bevilja lön till en tjenst och äfven tillsätta sjelfva tjensten. Anledningen till denna anmärkning, hvars befogenhet jag visst icke vill helt och hållet underkänna, är nu bortfallen. Vetenskapsakademien har föreslagit det ifrågasatta beloppet till aflöning åt Doktor Nathorst, Kongl. Maj:t har accepterat Akademiens förslag och nu framstält en proposition af precis samma innehåll. Man kunde således tycka, att numera intet hin-

Anvisande af en personlig lön åt Doktor A. G. Nathorst. (Forts.)

der för beviljande af hvad Akademien har begärt borde förefinnas, men Utskottets majoritet ser dock ett sådant hinder i den omständigheten, att Akademien, i fall den anser den ifrågavarande förtjente mannen böra i Akademiens tjenst och till Akademiens gagn användas, bör sjelf ega tillräckliga medel för att kunna engagera honom på önskvärdt sätt och aflöna honom. Stats-Utskottet gifver nemligen en anvisning in blanco på Akademiens rika tillgångar. Man måste då fråga sig, hvilka äro dessa rika tillgångar, som Akademien för det ifrågavarande ändamålet skall använda? Att sådana tillgångar finnas, är ju alldeles obestridligt. En sådan institution som Vetenskapsakademien skulle icke kunna existera utan ganska rika tillgångar. Akademien har sådana tillgångar i sitt stora hus, som är beläget i hörnet af Drottninggatan och Adolf Fredriks plan, vidare har den en sådan tillgång i Observatorium, som ligger uppe i Kungsbacken, och ytterligare finnas mycket rika tillgångar i alla dess dyrbara samlingar af djur, mineralier och växter m. m., hvilka samlingar dock i sjelfva verket tillhöra staten; men huru mycket dessa rika tillgångar verkligen rendera i ränta, tror jag att hvar och en af Kammarens ledamöter mycket lätt kan uträkna. Deremot tarfva dessa hus och samlingar åtskilligt för att kunna underhållas och bevaras för det ändamål, hvartill de äro bildade. Frågas då: hvilka äro de der rika tillgångarne förutom Akademiens tillhörigheter i fastigheter och samlingar? Jo, Akademien har åtskilliga fonder och donationer, som äro hänvisade till dess förvaltning, men dessa fonder få naturligen icke användas till något annat än donatorerna sjelfva hafva föreskrifvit. De kunna således icke brukas till hvilka ändamål som helst, när sådana speciella föreskrifter finnas angående deras användning. Att säga: tag af detta och använd till aflöning åt Doktor Nathorst, vore således det samma, som att säga åt Upsala universitet: ni har stora stipendiifonder, använd dem till aflöning åt edra professorer eller åt någon viss, enstaka vetenskapsman, som ni önskar fästa vid universitetet. Sådant går naturligtvis icke för sig. Men det finnes ännu en tillgång, som verkligen kan af Akademien disponeras, men som redan är disponerad för andra ändamål, än som här är ifrågasatt. Akademiens *räntebärande* kapital, hvars afkastning således kan användas för hvarjehanda ändamål, uppgår enligt den uppgift, som af Akademiens sekreterare är lemnad, till omkring 145,000 à 150,000 kronor — den exakta siffran har han icke till i dag hunnit uträkna — men om Kammarens ledamöter behagade något litet eftersinna, till huru många olika ändamål — till biblotek, till observatoriebyggnadens underhåll med mera — denna afkastning skall användas, så torde det vara lätt att inse, att man icke kan använda dessa medel till aflöning åt en person i Akademiens tjenst, denne person må vara huru högt förtjent som helst. Jag kan försäkra Kammarens ledamöter, att om Vetenskapsakademien hade sett sig i stånd att af egna medel aflöna denne af Akademien med rätta högt uppburne man, så hade Akademien sannerligen icke år ut och år in besvärat

Anvisande af en personlig lön åt Doktor A. G. Nathorst. (Forts.)

Kongl. Maj:t och nu slutligen Riksdagen med sådana framställningar, utan hans engagement hade för länge sedan varit gjordt i den rigtning och på det sätt, Stats-Utskottet här har rekommenderat, men när detta nu icke låter sig göra, och då de skäl, som tala för hela arrangementet, äro så vidlyftigt framhållna, så väl af Akademien som under diskussionen vid förra riksdagen, att det ju skulle tjena till ingenting att återupprepa dem, så anser jag det vara tillräckligt att utan vidare yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, emedan ett bifall till Utskottets förslag skulle vara detsamma som att för all framtid omöjliggöra en nyttig sak.

Jag yrkar således bifall till Kongl. Maj:ts proposition med afslag å Utskottets hemställan.

Herr Statsrådet Hammarsköjld: Jag kan icke neka, att jag blef förvånad, då jag läste Stats-Utskottets betänkande i den föreliggande frågan. Då samma fråga förra riksdagen kom under Stats-Utskottets pröfning på grund af en enskild motion, förklarade sig Stats-Utskottet till fullo inse så väl behofvet af förstärkt arbetskraft för de botaniska samlingarne som äfven geologen Nathorsts framstående förtjenster. Från dessa synpunkter hade Utskottet då ingenting att anmärka, men ansåg sig hindradt att tillstyrka motionen af det principskälet, att förslaget icke framlagts af Kongl. Maj:t. I år föreligger en proposition från Kongl. Maj:t. Nu synes Utskottet glömt, att Utskottet förra riksdagen var öfvertygad så väl om behofvet som äfven om Herr Nathorsts stora och framstående förtjenster. Åtminstone yttrar sig Utskottet om dessa saker mera tvifvelaktigt.

Såsom skäl för sitt afstyrkande åberopar nu Utskottet först och främst, att anslaget bort af regeringen varit upptaget under åttonde hufvudtiteln och icke under den nionde. Jag ber om ursäkt, att jag måste säga, att jag har en alldeles motsatt uppfattning. Hvad Vetenskapsakademien begärt är att få anslag till en personlig professur för Doktor Nathorst, en professur som således upphör i och med Doktor Nathorsts afgång från densamma. Ett sådant anslag kan icke sättas på åttonde hufvudtitelns ordinarie anslag, ty det försvinner i och med att Herr Nathorst afgår från tjensten; det kan icke heller sättas bland de extra anslagen, ty då skulle det upptagas i statsregleringen hvarje år och således en följande riksdag kunna afslås; men det går ju icke an med en lön, som är gifven en person på hans lifstid. Anslaget har således ingen plats på åttonde hufvudtiteln. Precedensfallen gifva ej heller stöd för ett sådant tillvägagående. Ett sådant fall var anslaget till Professor Retzius. Karolinska institutet begärde år 1876 en personlig professur för honom. Kongl. Maj:t föreslog Riksdagen att bevilja anslag dertill. Det upptogs under nionde hufvudtiteln. Det tillstyrktes af Stats-Utskottet utan invändning och beviljades af Riksdagens Kamrar. Hvad som den gången skedde var precis detsamma,

Anvisande af en personlig lön åt Doktor A. G. Nathorst. (Forts.)

som nu skett. Nu kan visserligen meningen med Utskottets uttryck vara, att det är att förmoda, att efter Doktor Nathorsts afgång behofvet qvarstår af förstärkt arbetskraft för Vetenskapsakademien; äfven jag håller det för ganska sannolikt. Men jag ber få anmärka, att Akademien nu icke begärt inrättandet af en ordinarie tjenst, och vidare att, då Doktor Nathorst ännu är en ganska ung man, det för närvarande är omöjligt så väl för mig som för Vetenskapsakademien att säga, huru göromålen böra ordnas vid den tid, då han, såsom jag hoppas först i en aflägsen framtid, kommer att afgå. Jag tror derför, att anslaget är satt på sin rätta plats.

Hvad angår Vetenskapsakademiens tillgångar, ber jag få hänvisa till den föregående talarens yttrande och vill blott tillägga, att Vetenskapsakademien är ett sällskap, som har sin bestämda verksamhetsuppgift, men att under sällskapets vård äro stälda samlingar, som icke tillhöra sällskapet utan staten. För vården af dessa *statens* samlingar äro anstälde personer, som aflönas af *statens* medel. Nu säger Vetenskapsakademien: vi behöfva förstärkta krafter för att vårda en del af dessa samlingar, och här finnes en utmärkt man, som bör bevaras åt fäderneslandet och vetenskapen och som kan få en för sig passande verksamhet genom att deltaga i vården af dessa samlingar. Skall då staten säga: nej, vi vilja icke göra något för den mannen; vi vilja icke lemna medel för vården af statens samlingar, utan det skall Vetenskapsakademien betala af de enskilda medel, som stå till Akademiens förfogande? Det förefaller mig mycket besynnerligt.

Såsom chef för Ecklesiastikdepartementet har jag ganska täta tillfällen att märka, att Vetenskapsakademiens medelstillgångar hafva svårt att räcka till för de ändamål, hvartill de äro ämnade. Vetenskapsakademien kommer ofta med begäran om anslag för ett och annat ändamål, enär Vetenskapsakademiens egna tillgångar äro så kringskurna, att de icke räcka till. Ibland blifva dessa framställningar afslagna, i bland åter bifallna, emedan de synas vara af så stor vigt, att man icke kan afslå dem, utan Kongl. Maj:t nödgas bereda medel. Det är således fullkomligt säkert, att Vetenskapsakademien icke har tillgångar att inrätta en professur, ens om den vore personlig.

Hvad Doktor Nathorst angår är han, ehuru ung, känd såsom en så framstående vetenskapsman, att få äro de som icke vid slutet af sin bana skulle med glädje se tillbaka på en sådan verksamhet, som den han redan utöfvat, och om Gud förlänar honom helsa och lif, finnes det intet tvifvel, att han kommer att blifva vårt fädernesland till synnerlig heder. Hans rykte går redan nu öfver hela den civiliserade verlden. Fara ligger för handen, att en sådan man, om vi icke taga vara på honom, ganska snart blir tagen ifrån oss. Jag vädjar till Kammarens patriotism att åt fosterlandet bevara en man, hvars arbete lofvar att blifva det till synnerlig heder.

Grefve Beck-Friis: Jag är till alla delar förekommen af den

Anvisande af en personlig lön åt Doktor A. G. Nathorst. (Forts.)

siste talaren och ber endast få med dem instämma, som yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Törnebladh: Då jag antecknat mig såsom reservant, ber jag få yrka bifall till reservationen, det vill säga Kongl. Maj:ts proposition; och detta så mycket hellre, som jag erinrar mig hvad föregående Stats-Utskott yttrade, hvilket innebar ett ampelt erkännande af Doktor Nathorsts förtjenst och duglighet samt af nödvändigheten af att, när förslag i vanlig ordning derom gjordes, binda en så framstående man vid fosterlandets tjenst. Redan detta yttrande kunde gifva Doktor Nathorst anledning att icke mottaga de anbud, som från andra håll, efter hvad jag hört sägas, blifvit till honom framstälda. Det är då så mycket mera en hederssak för Riksdagen att infria det halfva löfte, som då gafs, och på samma gång lemna sin uppmuntran och sitt erkännande åt en af vårt lands, åtminstone vid den åldern, utmärktaste vetenskapsmän.

Efter härmed slutad öfverläggning afslog Kammaren Utskottets ifrågavarande hemställan och biföll Kongl. Maj:ts framställning i ämnet.

Pension för Rektorn E. Brandberg.

15 punkten.

Herr Törnebladh: Äfven i denna punkt har jag antecknat min reservation mot Stats-Utskottets afstyrkande utlåtande, och skälen finnas i reservationen angifna, hvarför jag icke längre skall upptaga Kammarens tid. Här torde det vara tillräckligt att hänvisa derpå att, om Rektor Brandberg, som var en ganska förtjenstfull man inom sitt fack, hade varit rektor vid ett treklassigt läroverk, hade han egt ovilkorlig pensionsrätt till 3,000 kronor. Nu var det vid en pedagogi han var anställd och det beror således på Riksdagen att lemna eller icke lemna honom pension. Men jag kan icke finna lämpligt, att Riksdagen, derför att den har makten, bör afpruta på hvad som skulle hafva tillkommit mannen, i händelse pensionsrätt hade blifvit tillförsäkrad rektorer vid pedagogier. Jag yrkar derför bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Jag ber få lägga äfven denna sak Kammaren på hjertat. Jag vill dervid gå litet längre än den siste talaren och säga, att om Rektor Brandberg varit adjunkt eller kollega vid ett allmänt läroverk, således haft en mindre maktpåliggande befattning än den han nu har, så hade han varit berättigad till pension af 3,000 kronor. Nu har han haft en chefsplats — om ock vid ett litet läroverk — och skött den med heder samt gjort detta läroverk till ett af de bättre i sitt slag; om Utskottets förslag antages, skulle han, just derför att han haft ett slags chefsplats, få en lägre pension, än om han hade innehaft en underordnad

plats vid allmänt läroverk. Sådant kan väl icke vara annat än orättvist.

Pension för Rektorn E. Brandberg. (Forts.)

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, afslog Kammaren Utskottets förevarande hemställan, i hvad den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och biföll denna framställning oförändrad.

16—18 punkterna.

Biföllos.

19 punkten.

Pension för Vaktmästaren C. P. Berggren.

Grefve Lagerberg: Jag får anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition, emedan samma skäl, som talade i förra fallet, äfven här tala för anslagets beviljande. Kongl. Maj:t har föreslagit, att vaktmästaren vid Karolinska institutet Berggren skall vid nu uppnådda 65 år komma i åtnjutande af en årlig pension af 750 kronor å allmänna indragningsstaten. Utskottet deremot har tyckt, att 500 kronor vore tillräckligt.

Friherre von Kræmer: Då jag i denna punkt delat Utskottets mening, anser jag mig skyldig att, ehuru denna fråga icke har så stor betydelse, yttra några ord till försvar för Utskottets uppfattning. Den lön vaktmästaren Berggren uppbär är 750 kronor. Man skulle då kunna säga, att han genom den pension å 500 kronor, som Stats-Utskottet tillstyrkt, komme i ogynsamt förhållande, men man bör besinna, att vaktmästarens lön icke är delad i lön- och tjenstgöringspenningar, och således kan det icke betraktas såsom någon hårdhet att vid pensionens beviljande taga detta gynsamma undantag i betraktande och bestämma lönen till ungefär densamma, som pensionen nu upptagits till, men beräkna skilnaden eller 250 kronor såsom tjenstgöringspenningar, hvarå pension icke bör åtnjutas, i likhet med hvad som gäller för tjenstemän, hvilkas aflöning är delad i lön och tjenstgöringspenningar. Saken är af ringa vigt, men nog synes mig, att en vaktmästare, som ingen pensionsrätt har, bör vara belåten, om Riksdagen gifver honom 500 kronor i pension. Jag anhåller således om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Jag skulle fullkomligt böja mig för det anförda skälet, om den ifrågavarande vaktmästarens lön bestode endast af 750 kronor, men han har äfven fri bostad, hvilken han naturligtvis går förlustig, när han tager afsked, och denna förlust af fri bostad synes mig fullt böra svara emot de tjenstgöringspenningar Utskottet frånräknat.

Pension för Vaktmästaren C. P. Berggren. (Forts.)

Friherre De Geer af Finspong: Jag skulle icke hafva uppträdt mot Utskottet, om här endast varit fråga om vaktmästaren Berggren och hans rätt; ty i förhållande till hans tjenstgöringstid anser jag det icke obilligt, om pensionen sättes något lägre än hans lön. Men här är äfven fråga om Karolinska institutet och fullgörande af dess verksamhet. En vaktmästare kan icke afsättas på grund af att han genom sjukdom är urståndsatt att göra tjenst och om han icke får pension, som någorlunda svarar mot lönen, stannar han qvar utan att tjenstgöra och tjensten ligger nere. Institutet har redan varit i stor förlägenhet derför, och amanuenserna hafva, enligt hvad jag låtit mig berättas, till stor del under vaktmästarens sjukdom fått bestrida vaktmästarens göromål, hvarigenom de blifvit hindrade uti sin lärareverksamhet. Denne vaktmästare har icke tjenstgöringspenningar och det är tvifvel underkastadt, om under hans sjukdom afdrag kan göras på hans lön. I bästa fall skulle väl dervid kunna tillämpas samma bestämmelser, som gåfvos år 1858, eller att Kongl. Maj:t hade rättighet att föreskrifva, att en tjensteman, som genom sjukdom vore hindrad att tjenstgöra, skulle afstå en del af sin lön, dock icke öfverstigande en fjerdedel; och att Kongl. Maj:t kunde i ömmande fall nedsätta detta afdrag till mindre och till och med till ingenting. Om här skulle afdragas en fjerdedel och till och med äfven bostaden, finge dock vaktmästaren bättre vilkor, om han stannade qvar och icke skötte tjensten, än om han åtnöjdes med den af Utskottet föreslagna pensionen. Jag anhåller derföre om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framstälda yrkandena propositioner, först å bifall till Utskottets ifrågavarande hemställan och sedan derpå att Kammaren, med afslag å hvad Utskottet hemstält, så vidt det skilde sig från hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit, skulle bifalla Kongl. Maj:ts förslag utan förändring; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Pension för Vaktmästaren A. F. Andersson.

20 punkten.

Grefve Lagerberg: Såsom Kammarens ledamöter behagade finna, har Utskottet prutat 200 kronor af den åt vaktmästaren Andersson föreslagna pension och satt den till 600 i stället för 800 kronor. På de skäl, som blifvit andragna vid föregående punkt, anhåller jag om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Efter härmed slutad öfverläggning afslog Kammaren hvad Utskottet i denna punkt hemstält, så vidt det skilde sig från hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit, och biföll Kongl. Maj:ts förslag utan förändring.

21 punkten.

Pension för hospitalsöfverläkaren C. F. Anjous enka.

Friherre von Kræmer: Jag anhåller att i denna punkt få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag och afslag å hvad Stats-Utskottet har hemstält. Stats-Utskottets afstyrkande af Kongl. Maj:ts proposition i denna del har tillkommit med 12 röster mot 12 och sålunda berott blott på en händelse. De af Kongl. Maj:t anförda skälen för pensionen åt denna enka med sex barn, af hvilka det äldsta vid faderns död var 20 och det yngsta 5 år gammalt, synas mig tala för beviljande af den begärda måttliga pensionen åt enkan med en sådan barnskara, som den hon är försedd med. Åtminstone tager jag för gifvet, att denna Kammare bifaller Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Jag hemställer om icke förhållandet äfven med denna enka kan anses synnerligen ömmande. Hon är icke pensionsberättigad i någon kassa. Den tjenst, som hennes man i lifstiden innehade, var nemligen sådan, att han icke i sin egenskap af tjensteman kunnat bereda henne sådan pensionsrätt. Hon är derföre inskränkt till den lilla räntan af det kapital han efterlemnat, hvilket är mycket ringa, emedan hans trägna tjenst icke lemnat honom tillfälle att bereda sig nämnvärd enskild inkomst.

Grefve Ehrensvärd: Lika med de båda föregående talarne, som yttrat sig, får jag hemställa, att Kammaren med afslag å Utskottets förslag vill bifalla Kongl. Maj:ts proposition. Jag har varit i tillfälle att under de sista elfva åren följa Doktor Anjous verksamhet, och jag anser det för en pligt att här uttala ett varmt erkännande af densamma. Hans enka sitter nu med sex barn; det äldsta blir i år 21 år. De öfriga fem äro minderåriga. Allt hvad han kunnat efterlemna var något öfver 7,000 kronor, och nu yttrar Stats-Utskottets majoritet, att hans enka och barn skola lefva på räntan deraf. Det blir för hvarje 60 kronor; det är mindre än som enligt fattigvårdsstatistikens tabeller belöper sig i medeltal på ett fattighjon! Det skäl Stats-Utskottet åberopat är detsamma som vid 10:de punkten, der det var fråga om pension åt en annan enka med barn. Detta skäl har blifvit af Kammaren för en stund sedan ogilladt, och jag vågar derföre hoppas, att Kammaren nu äfven ville ogilla det och i stället bevilja den lilla pensionen, som Kongl. Maj:t har begärt åt enkefru Anjou.

Sedan öfverläggningen härmed slutats, afslog Kammaren Utskottets ifrågavarande hemställan och biföll Kongl. Maj:ts framställning i ämnet.

22 punkten.

Bifölls.

23 punkten.

Lades till handlingarne.

24 punkten.

Bifölls.

Pension för Öfverstelöjtnanten E. H. Ströms enka.

25 punkten.

Herr Reuterswärd: Jag förmodar, att inom denna Kammare man icke behöfver säga många ord för att få bifall till den motion, som af Friherre Ericson blifvit framstäld. Att Stats-Utskottet äfven vid denna riksdag följt den princip, det hittills alltid tillämpat, att icke på enskild motionärs framställning bevilja pension, klandrar jag på intet vis, men att dervid Kamrarne förbehålla sig rätt att i hvarje fall pröfva den framstälda begäran, är äfven fullkomligt i sin ordning.

De skäl, som tala för att denna enka med 5 minderåriga barn måtte få den lilla pension, som utgör 575 kronor årligen, hafva redan af motionären blifvit anförda. Denna pension är icke större än den hon skulle hafva fått, i händelse hennes man lefvat några månader längre. Dertill kommer, att han på en dyrbar förflyttning från Smålands husarregemente till Östersund nödgades nedlägga sina kapital kort innan döden plötsligen inträffade och lemnade hans enka och barn i ganska bekymmersamma omständigheter. Då så är samt, enligt hvad jag nämnt, enkan, om mannen lefvat några månader till, varit fullt berättigad till det nu begärda pensionsbeloppet, hoppas jag, att denna Kammare inser det både rättvisa och billiga deri, att den af Friherre Ericson väckta motionen blifver af Riksdagen bifallen, hvarom jag vördsamt anhåller om proposition.

Grefve Lagerberg: Det är verkligen så som den siste talaren sade, att det är principskäl som gjort, att det icke kunnat lyckas att drifva igenom denna motion i Stats-Utskottet, oaktadt, så vidt jag förstår, ganska goda skäl varit föreburna. Stats-Utskottet har derför äfven i sin kläm sagt, att dylika pensioner aldrig annat än i sällsynta undantagsfall blifva bifallna. Jag vågar dock påstå, att här är ett sådant fall. På fjerde hufvudtiteln finnes icke en enda begäran vid denna riksdag om pension. Det är ett undantagsfall, som jag icke kan påminna mig hafva förut inträffat. Orsaken härtill är att söka deri, att pensionskassan för armén blifvit reglerad från den 1 Januari i år. Hade den aflidne lefvat 2 månader till, så hade enkan varit

Pension för Öfverstelöjtnanten E. H. Ströms enka. (Forts.)

inlöst i denna kassa och hade en pension af mellan 600—700 kronor. Man måste väl då erkänna, att det var en stor och svår olycka som hände den stackars menniskan, som nu sitter der med 5 barn och icke har andra tillgångar än en pension å 225 kronor samt hvad mannen lemnat efter. Bouppteckningen, som upprättats, visar en behållning af 15,000 kronor, men, efter hvad mig blifvit sagdt, är det alls icke händelsen, att tillgångarne äro så pass stora. De hafva blifvit högst betydligt reducerade. Så till exempel förekommer i bouppteckningen en fordran på omkring 7,000 kronor af en nära anförvandt, som jag tror icke är synnerligt att räkna på. Sedermera finnes det upptaget ett ridhus i Eksjö efter taxeringsvärdet till 5,000 kronor, men det har sålts för 2,000 kronor. Vidare upptgos en häst till värde af 800 kronor. Den flyttades till Stockholm; stod här några månader, sjuknade och måste stickas, och af hästförsäkringen lemnades ett par hundra kronor. Således kan man från behållningen i bouppteckningen lugnt räkna bort cirka 11,000 kronor och då återstår ju obetydligt. Jag anhåller, att Kammaren vill behjerta dessa omständigheter och bifalla Friherre Ericsons motion.

Herr Törnebladh: Jag ber endast få konstatera hvad den siste ärade talaren yttrat, att Stats-Utskottets majoritet i detta fall, åtminstone så vidt Första Kammaren angår och, såsom jag vill hoppas, äfven en del af den Andra Kammaren, icke ledts af andra skäl än principens bevarande.

Friherre Ericson: Jag anhåller naturligtvis om bifall till denna motion och afslag å Stats-Utskottets förslag. Jag har intet att tillägga till hvad i motionen står och till hvad de föregående talarne yttrat. Det är verkligen förhållandet, som Grefve Lagerberg upplyst, att genom bristande hjelp för enkan vid bouppteckningens upprättande tillgångarne i boet hafva blifvit uppgifna på det sätt, att de skyldra med 15,000 kronor, men i sjelfva verket äro endast 4 à 5,000 kronor. Orsaken till detta kan icke här anföras eller detaljeras, men säkert är, att hvilken som helst af Kammarnes ledamöter, som varit god man i boet, skulle hafva uppgifvit tillgångarne i stället för till 15,000 kronor till mellan 4 och 5,000 kronor. Detta är således den verkliga behållningen. Men när jag säger *är*, så är det orätt, ty det *var* den verkliga behållningen i September år 1883, men sedan dess har enkan dragit sig fram med sina fem barn och det går icke på 112 kronor 50 öre, som utgör den pension, som på senare halfåret kommit henne till del.

Det är i dubbelt hänseende en olyckshändelse för enkan och barnen, att deras försörjare så hastigt afled som han gjorde och icke lefde året ut. Detta är redan anfördt så väl i motionen som af de talare, som nyss haft ordet, och jag tror icke det ligger något orätt, utan tvärtom, uti att Riksdagen sökte godtgöra, så vidt möjligt är, hvad ödet

Pension för Öfverstelöjtnanten E. H. Ströms enka. (Forts.)

mer än vanligt hårdhändt lagt på de efterlefvande. Det kan heller icke blifva prejudikat för framtiden, ty det är aldrig någon hädanefter som dör före den 1 Januari 1884.

Att Stats-utskottet har afstyrkt min motion, derom kan jag icke något säga. Jag har suttit i Stats-Utskottet flera år och jag har sjelf såsom statsutskottsledamot måst handla på samma sätt såsom Riksdagens förtroendeman. Det är en princip, som Stats-Utskottet har svårt att gå ifrån, att på enskild motion icke tillstyrka dylika pensioner, och detta derför, att det icke alltid är säkert, att uppgifterna äro rigtiga, ty den som väckt motionen kan hafva blifvit missledd och så vidare. Äfven om man är säker på, att uppgifterna äro rigtiga, kan man för principens skull icke bifalla den ena och afslå den andra, ty det skulle innebära ett erkännande af den enes och tvifvel om den andres sanningskärlek. Men detta har aldrig hindrat mig från att, sedan jag fullgjort mitt uppdrag såsom Riksdagens förtroendeman, med den rätt som på svenska folkets vägnar tillkommer mig såsom representant lemna min röstsedel för ett understöd, som jag anser vara af billighet påkalladt. Jag anhåller för den skull om bifall till min motion och afslag på Stats-Utskottets förslag.

Herr Abelin: De hufvudsakliga skäl, som tala för bifall till Friherre Ericsons motion, hafva redan i motionen blifvit angifna och här ytterligare af motionären och flera andra talare utvecklade; och är det högeligen att önska, det Kammaren ville behjerta dessa skäl och lemna bifall till motionen. Då jag till följd af den tjenst jag innehar under många år varit i tillfälle att följa Öfverstelöjtnanten Ströms tjenstemannaverksamhet och således äfven är i tillfälle att öfver den lemna ett vitsord, så vill jag icke undandraga mig detta. Jag gör det ock till en kär pligt att såsom min mening förklara, att Öfverstelöjtnanten Ström var en lika skicklig och pligttrogen officer som aktad och värderad förman och kamrat, samt att han på det område, inom hvilket han varit satt att verka, utöfvat en gagnande och oförtruten verksamhet. Derjemte vågar jag tillägga, att hans enskilda sträfsamma lif, utmärkt genom enkla vanor, vittnar derom att han gjort allt hvad på honom kunnat ankomma för att bereda sin familj en tryggad bergning för framtiden, om också icke dessa hans bemödanden i följd af det jemförelsevis mindre lönande arbete han haft för händer burit de frukter, som varit att önska. Jag anhåller om afslag å Stats-Utskottets förslag i denna punkt och bifall till Friherre Ericsons motion.

Grefve Mörner: Mer än gerna skulle äfven jag instämma i den gjorda framställningen om pension åt Öfverstelöjtnant Ströms enka, emedan jag anser denna begäran i alla händelser billig och ur en sådan synpunkt böra beviljas. Men det finnes likvisst något ännu vigtigare än medlidandet och det är att inom Riksdagen tillse, att man icke genom bifall till en sådan framställning som förevarande öppnar dörren

för svåra missbruk för framtiden. Det har alltid ansetts såsom en oeftergiflig regel inom denna Kammare och hela Riksdagen, att man icke bör bevilja pension endast på framställning af enskild motionär. Man har nogsamt erinrat sig, hurusom under förgångna tider det brukats tidt och ofta, att ett mäktigt parti eller en inflytelserik riksdagsman skaffat hvarjehanda förmåner åt sina vänner och anhängare, och att statens medel användes på ett sätt, som icke kunde försvaras. Då Riksdagen, på enskild motionärs framställning, någon gång beviljat pension, har dervid alltid så tillgått, att någon af regeringens ledamöter, helst chefen för det departement, hvrunder den aflidne kunnat möjligen hafva hört, varit närvarande och förklarat sig för sin del vilja understödja den gjorda framställningen och sålunda lagt vigten af regeringens förord till stöd för densamma. Då har förslaget kunnat bifallas och oftast äfven blifvit bifallet. Om Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet, hvilken jag ser vara i Kammaren tillstädes och som icke torde sakna kännedom om dessa förhållanden, ville begära ordet och tillstyrka pensionens beviljande, skulle jag se detta med största nöje, ty då skulle jag låta alla skrupler falla och äfven för min del tillstyrka den gjorda framställningen. Skulle nu ett sådant tillstyrkande ske, hvilket ingen skulle hellre se än jag, så har jag icke något att invända mot pensionen. Men skulle det icke inträffa, att någon af regeringens ledamöter uppträder och understöder saken, anser jag mig, såsom icke endast Stats-Utskottets förtroendeman utan äfven — om vi skola tala derom — en sådan för svenska folket, tvungen att yrka afslag å motionen.

Pension för Öfverstelöjtnanten E. H. Ströms enka. (Forts.)

Herr Statsrådet Ryding: Jag kan med trygghet försäkra, att, om alla de omständigheter, som Grefve Lagerberg nyligen framlagt, hade varit kända af regeringen, så skulle, enligt min öfvertygelse, regeringen till Riksdagen hafva framstält begäran om pension äfven åt Öfverstelöjtnanten E. H. Ströms enka. De voro emellertid icke kända, och då frågan var på tal inom regeringen, ansåg man följaktligen att omständigheterna icke vore så bevekande, som de nu synas vara och som tyckas berättiga till understöd från statens sida.

Sedan Grefve *Mörner* återtagit sitt yrkande och öfverläggningen förklarats slutad, afslog Kammaren Utskottets förevarande hemställan och biföll den i ämnet väckta motionen.

26—28 punkterna.

Biföllos.

Föredrogs å nyo och bifölls Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 28 och 29 i denna månad bordlagda Utlåtande N:o 7, angående ifrågasatt förändrad lydelse af § 16 i Kongl. förordningen den 7 December 1883 om expeditionslösen.

Föredrogs å nyo och bifölls Konstitutions-Utskottets den 29 och 30 innevarande Mars bordlagda Utlåtande N:o 5, i anledning af väckt motion om ändring i § 52 Regeringsformen samt § 33 Riksdagsordningen.

Angående utredning beträffande enskilda högre skolorna för qvinlig ungdom.

Föredrogs Andra Kammarens under gårdagen bordlagda protokollsutdrag N:o 137, med delgifning af nämnda Kammares beslut beträffande dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 17, i anledning af Första Kammarens beslut rörande de enskilda högre skolorna för qvinlig ungdom.

Herr Wennerberg: Då Första Kammaren enhälligt fattade sitt beslut i afseende på nu föreliggande utskotts-utlåtande rörande undervisningen för qvinlig ungdom, så skedde det helt visst i akt och mening att, sedan en utredning blifvit gjord, Kongl. Maj:t skulle, i fall denna utredning befunnes dertill föranleda, genom en proposition till Riksdagen framställa det för hvar och en, som känner till saken, högvigtiga behofvet af högre anslag för detta ändamål. Andra Kammaren, som har gillat sjelfva principen i detta Första Kammarens beslut, har dock uteslutit dess sista del och ansett sig blott böra uppdraga åt Kongl. Maj:t att låta göra en undersökning och derom i sinom tid underrätta Riksdagen. Skulle nu Första Kammaren biträda Andra Kammarens beslut härutinnan, så har derigenom nästan afskurits det mål, som egentligen af hvar och en varm vän af denna undervisning åsyftats, nemligen att skaffa den hvad som behöfves, nemligen erforderliga medel till framtida förkofran.

Under sådant förhållande hemställer jag vördsamt, att Första Kammaren ville vidhålla sitt beslut oförändradt.

Efter härmed slutad öfverläggning vidblef Första Kammaren sitt i ämnet fattade beslut; och skulle i följd häraf ärendet till Medkammaren å nyo öfverlemnas till förnyad omprövning.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Stråle, Holdo,* under tre veckor från den 4 nästkommande April.

Justerades sex protokollsutdrag för detta sammanträde.

Som föredragningslistan blifvit genomgången, medgaf Kammaren, på framställning af Herr Grefven och Talmannen, att de utfärdade anslagen till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m. finge nedtagas.

Kammaren åtskildes kl. $^1/_4$4 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.